

דוח מיוחד אוגוסט 2011

תעופת תקימה לתחנת אום אל חיר (רחם הר חבון) צילום: OCHA

עקירה בכפייה וחוסר ביטחון בשטח C של הגדה המערבית

לתיאום עניינים הומניטריים (OCHA), לצד תצפיות בשטח, מדגישים מגמות מעוררות דאגה של עקירה בכפייה, וממחישים את האופן שבו נפגעות אפשרויות המחיה של הפלסטינים. בנוסף, הם מראים את התפקיד המרכזי שממלאת פעילות ההתנחלות הישראלית ביצירת הקשיים והמצוקה שעימם מתמודדים היישובים הפלסטיניים בשטח C.

דוח זה בוחן את סוגיית העקירה בכפייה בשטח C של הגדה המערבית, שבו עדיין מחזיקה ישראל בשליטה מלאה בביטחון, בתכנון ובאיזור. הדוח מבוסס על ביקורים ב-13 יישובים פלסטיניים בשטח C, שנועדו לאמוד האם פלסטינים אכן נדחקים בכפייה אל מחוץ ליישוביהם משום שהתנאים שיצרו המדיניות והנהגים שישראל מיישמת בשטח C אינם מותרים להם כל ברירה אלא לעקור. ממצאי הראיונות שקיים המשרד

אזרחים פלסטינים החיים בשטח הפלסטיני הכבוש (שפ"כ) ממשיכים לשאת במלוא עולם של הסכסוך המתמשך ושל הכיבוש הישראלי. מצב זה הוליד משבר הגנה שנובעות לו השלכות הומניטריות חמורות ושיליות.

בעיצומו של משבר מתמשך זה, זיהו צוות סוכנויות האו"ם והארגונים ההומניטריים הלא ממשלתיים בשפ"כ חמישה נושאי מפתח בתחום ההגנה, שלקידומם יש להעניק קדימות עליונה:

- אחריותיות ואחריות צד שלישי
- חיים, חופש וביטחון
- עקירה בכפייה והעברות אוכלוסייה
- תנועה וגישה
- מרחב הומניטרי

דוח זה, אחד בשורה של דוחות שיעסקו בקדימויות אלו, מתמקד בעקירתם בכפייה של אזרחים וקהילות פלסטיניים. עקירה בכפייה בשפ"כ נגרמת על ידי שילוב של גורמים, ביניהם היעדר גישה לאדמה ולמשאבים והיעדר שליטה בהם; תקנות איזור, תכנון והיתרים מגבילות; גירושים בכפייה והריסות בתים; הגבלות על חופש התנועה והגישה לשירותים ולסיוע; אלימות, הפחדה והצקות; ולבסוף, ביטול מעמד אזרחי.

יש לשים קץ לעקירתם בכפייה ולנישולם של מאות גברים, נשים וילדים פלסטינים מדי שנה בשפ"כ, ולשנות את המדיניות והנהגים המציבים עוד אלפי אחרים בסכנת עקירה בכפייה. למשפחות שנעקרו בכפייה יש להתיר לחזור לאדמותיהן ולבתיהן, בביטחון ובכבוד, ולתת להן גישה לתקנה יעילה בגין הנזק שסבלו, לרבות הרס של אדמות, בתים ורכוש.

במונחים כלליים יותר, על כל הצדדים לסכסוך לקיים את מחויבויותיהם מתוקף המשפט הבינלאומי להגן על זכויות האוכלוסייה האזרחית ולכבדן. על ישראל, ככוח הכובש, מוטלת האחריות לנהל את הכיבוש שלה באופן שייטיב עם האוכלוסייה הפלסטינית, ולהבטיח מתן מענה לצרכיה הבסיסיים של אוכלוסייה זו. כל המדינות נושאות באחריות לוודא כי המשפט הבינלאומי יכובד בשפ"כ. ההגנה על אזרחים ומתן סיוע הן זכויות יסוד שיש לכבדן בכל עת.

תשתיות מים, תברואה וחשמל). אי-הביטחון התזונתי בקהילות הללו גבוה, ועומד על 55 אחוזים לאחר מתן סיוע, לעומת הרמה הכללית בגדה המערבית, שהינה 22 אחוזים.³

בבחירת היישובים לבדיקה, ביקש המשרד לתיאום עניינים הומניטריים ליצור קבוצה מגוונת מבחינה גיאוגרפית, שתציג הן יישובי קבע והן קהילות בדואיות וקהילות רועים אחרות, כמו גם אוכלוסיות של פליטים ושל מי שאינם פליטים.⁴ בכל יישוב קיים המשרד לתיאום עניינים הומניטריים ראיונות מובנים-למחצה עם נציגי הקהילה - חברי מועצת הכפר או מוכתר (מנהיג) היישוב. במקרים אחדים נפגשו נציגי המשרד לתיאום עניינים הומניטריים עם קבוצות תושבים קטנות.

13 היישובים שבהם ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים זיהו מספר סוגי מדיניות ונהגים התורמים לעקירה בכפייה, ויוצרים תנאים המקשים על התושבים למצוא מענה לצורכיהם הבסיסיים ולשמר את נוכחותם על האדמה, ובסופו של דבר מסכנים את יכולת הקיום של יישוביהם. מרבית סוגי המדיניות הללו מיושמים על ידי הרשויות הישראליות, וכוללים:

- מדיניות תכנון ואיזור מגבילה ומפלה, המגבילה קשות את הבנייה הפלסטינית ואת השימוש הפלסטיני באדמה;
- הגבלות תנועה וגישה, כולל הגדר, המקשות מאוד על הגישה לאדמה, למים ולשירותים בסיסיים.
- היעדר אכיפת חוק יעילה כנגד מתקפות מתנחלים; וכן
- אלימות והצקה צבאיות.

גורמים נוספים שהועלו היו תמיכה לא מספקת מצד הרשות הפלסטינית, שתסייע לקהילות להתמודד עם השפעתם השלילית של הנהגים הישראלים בשטח C ועם תנאי הבצורת הפוגעים בקהילות בדואים ורועים.

ממצאים עיקריים

ממצאי הראיונות שקיים המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, לצד תצפיות בשטח, מדגישים מגמות מעוררות דאגה בכל האמור בעקירתם בכפייה של פלסטינים בשטח C, וכן ממחישים את ההיקף

באביב 2011 ביצע המשרד לתיאום עניינים הומניטריים שורה של ביקורי שטח ב-13 יישובים פלסטיניים הממוקמים בשטח C, אותם 60 אחוזים ויותר משטח הגדה המערבית שבהם ממשיכה ישראל להחזיק בשליטה בתחומי הביטחון, התכנון והבנייה. ביקורים אחרונים אלה התמקדו בסוגיית העקירה בכפייה מיישובים פלסטיניים.

מאז 2006 ניהל המשרד לתיאום עניינים הומניטריים רישום של הריסת בתים פלסטיניים בשטח C בידי הרשויות הישראליות, בגין היעדר היתרי בנייה, ומאז 2008 ניהל המשרד רישום של רמת העקירה בכפייה הנובעת ממדיניות הריסות זו. תקריות אחרות של עקירה בכפייה לא נרשמו באופן שיטתי. בהקשר זה, הביקורים שערך המשרד לתיאום עניינים הומניטריים בעת האחרונה נועדו להבין טוב יותר את העקירה בכפייה המתחוללת בשטח C, שבו מורגשות כמה מהשפעותיו השליליות ביותר של הכיבוש הישראלי המתמשך. במיוחד רצה המשרד לתיאום עניינים הומניטריים לבדוק האם פלסטינים אכן מאולצים לעזוב את יישוביהם משום שהתנאים שיצרה המדיניות הישראלית אינם מותירים להם כל ברירה אלא לעקור. הביקורים נועדו לזהות כל גורמי דחיפה שהם המביאים לעקירה בכפייה ומציבים תושבים אחרים בסכנה לעקירה בכפייה בעתיד.

המשרד לתיאום עניינים הומניטריים התמקד ביישובים הממוקמים בשלמותם בשטח C. תושביהם של אלה מהווים כשליש מסך האוכלוסייה הפלסטינית בשטח C, הנאמדת ב-150,000 נפש בקירוב. ככלל, היישובים הללו מתמודדים עם צרכים הומניטריים וצרכי הגנה קשים יותר, בהשוואה לצורכיהם של היישובים הממוקמים רק בחלקם בשטח C.¹ מבין הקהילות החיות בשלמותן בשטח C, 18,500 נפשות בקירוב חיות בכפרי קבע קטנים, ו-27,500 נפשות מתגוררות בקהילות בדואים וקהילות רועים אחרות, רבות מהן באזורים נידחים.² התושבים החיים בקהילות האחרונות הם החלשים והפגיעים ביותר מבין כל תושבי הגדה המערבית; הם מתגוררים במבנים בסיסיים ביותר (כמו אוהלים, פחונים וכיו); יש להם גישה מוגבלת בלבד לשירותים; ואין להם תשתית שירותים (כולל

המשמעותי של סכנת העקירה בכפייה המאיימת על תושבים פלסטינים אחרים. במיוחד באו לידי ביטוי הנושאים הבאים:

■ **ביישובי שטח C שבהם נערכו ביקורים מופיעים דפוסים ברורים של עקירה בכפייה, שבמסגרתם מאולצים תושבים לעזוב בכדי למצוא מענה לצוריהם הבסיסיים:** עשרה מהיישובים דיווחו על משפחות העוברות להתגורר מחוץ ליישוביהן. הסיבה השכיחה ביותר שבגינה עוברים תושבים למקום מגורים אחר נובעת ממשטר התכנון המגביל שהרשויות הישראליות מיישמות בשטח C, שבגינו כלתי אפשרי למעשה לפלסטינים להשיג היתר בנייה; במקרים רבים עזיבת היישוב נובעת משילוב של גורמים, כמו אלימות מתנחלים, הגבלות תנועה (לרבות הגדר), ירידה בהכנסה, הריסות בתים וקשיי גישה לשירותים/משאבים (כמו חינוך, מים וכיו.). משפחות שנעקרו בכפייה עוברות לשטחי A ו-B, וכן לחלקים אחרים של שטח C. בשל אותם גורמים, מרחפת סכנת עקירה בכפייה מעל ראשיהם של עוד אלפי תושבים אחרים, שרבים מהם כבר נעקרו בכפייה לא פעם.

■ **המדיניות והנהגים שמקיימת ישראל בשטח C פוגעים במחייה בקהילות הרועים והחקלאים שבהן נערכו ביקורים, ותורמים לעקירה בכפייה:** אחד-עשר מבין 13 היישובים שבהם ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים דיווחו כי בעשר השנים האחרונות נשחקו מקורות המחיה שלהם כתוצאה מהנהגים שנוקטת ישראל בשטח C. כך למשל, רועים בדואים ואחרים דיווחו בעקביות על ירידה בגודל עדריהם, וחקלאים דיווחו על פגיעה בגישה וביכולת לעבד אדמות חקלאיות. שני המקרים נובעים מההגבלות שמטילות הרשויות הישראליות על השימוש באדמה ועל הגישה למשאבי מים, ומפעילות התנחלות.

■ **התנחלויות, ואי-הענישה הנלווית לפעילות מתנחלים, תופסות מקום מרכזי בשורת הקשיים המאלצים משפחות רבות לעזוב את היישובים שבהם ביקר המשרד:** עשרה מבין 13 היישובים זיהו גורמים הקשורים בפעילות התנחלות כבעלי תפקיד מפתח בקשיים שעימם הם מתמודדים

על בסיס יומיומי; שישה יישובים דיווחו כי הם מתמודדים דרך קבע עם אלימות פיסית והצקות אחרות מידי מתנחלים, ואילו יישובים אלה, יחד עם יתר היישובים שבהם נערכו ביקורים, זיהו בעיות אחרות הקשורות בהתנחלות, ובמיוחד הגבלות גישה והגבלות על השימוש באדמה בשל התנחלויות. כמעט כל התושבים שרואינו ציינו כי בעוד שהפיתוח של יישוביהם הם הוגבל בעשר השנים האחרונות, ההתנחלויות הסמוכות המשיכו להתפתח, תוך הפרה של החוק הבינלאומי.⁶

■ **רבים מהתושבים מדווחים כי הם חיים במצב תמיד של חוסר ביטחון ואי-יציבות, בשל הנהגים המנהליים שמיישמות הרשויות הישראליות.** תחושה זו של חוסר ביטחון ניכרה באופן קיצוני בכל אחד מהיישובים שבהם התקיימו ביקורים, ורבים מהתושבים דיברו על השפעתה על חיי היומיום ועל פגיעתה הנרחבת בבריאות הנפשית והחברתית של חברי הקהילה, ובמיוחד ילדים. הדבר נכון במיוחד בכל האמור בקהילות פליטים, שרבים מהם מביעים לעיתים תכופות רגשות של חוסר אונים בשל העקירות הרבות שסבלו מאז עקירתם המקורית ב-1948.

במרבית היישובים הללו ציינו המרואיינים את כי חיי היומיום שלהם הידרדרו במובנים משמעותיים לעומת חיי הדור הקודם, במיוחד בכל האמור ברמת הביטחון, חופש התנועה והגישה למקורות מחיה ולשירותים. תושבים דיווחו גם כי רמת הקושי שהגורמים הללו מסבים בחיי היומיום מעצבת בחירות חיים מרכזיות; כך למשל, מספר יישובים מסרו כי אחד הקריטריונים המשמשים לאמוד הצעות נישואין הינו מקום מגוריו של בן-הזוג העתידי.⁷

בארבעה מבין 13 היישובים שבהם ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים ביצעו הרשויות הישראליות הריסות לאחר קיום הראיונות: חירבת ירזה, סוסיא, אל חדידיה וחילת סכאריא. יישוב נוסף, ואדי אבו הינדי, קיבל עשרות צווי הפסקת עבודה והריסה, שבגינם מצויים מרבית המבנים ביישוב בסכנת הריסה קרובה. יחא המניע מאחורי סוגי המדיניות השונים שאימצה ישראל בשטח C אשר יהיה, השפעותיהם על היישובים

שנבדקו היו הפיכתו של הפיתוח לכלתי אפשרי למעשה, כפיית תנאי חיים בלתי נסבלים שרבים אינם מסוגלים לעמוד הם, ושיללת אפשרות לפרנסה בת-קיימא מן התושבים.

אף שמספר היישובים שבהם נערכו ביקורים בהקשר של דוח זה הינו קטן, הקשיים שהעלו התושבים עולים בקנה אחד עם הקשיים שהדגישו תושבי יישובים אחרים בשטח C, ואשר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים והארגונים השותפים לו מדווחים עליהם באופן שוטף (למשל אי-היכולת לבנות, הגבלות תנועה וגישה, אלימות מתנחלים וכיו"ב). בהתבסס על ביקורים שנערכו לא מכבר בשטח, לצד מערך הרישום שלנו ביישובים בשטח C בשנים האחרונות, חושש המשרד לתיאום עניינים הומניטריים כי המגמות שאותרו בדוח זה פוגעות גם ביישובים אחרים בשטח C. תופעה זו מדגישה את הצורך במחקר נוסף שיבדוק את העקירה בכפייה בשפ"כ, במטרה להבין טוב יותר את מלוא היקפה של האוכלוסייה הנפגעת ממנה.

לאור גודלם הקטן של הפגיעים והחלשים ביותר מבין היישובים שנבדקו, קיימים חששות אמיתיים כי בהיעדר שינויי מדיניות ממשיים בשטח C, לצד הזרמת תמיכה משמעותית, עלולים כמה מהיישובים הללו להתפורר ולהיעלם כליל בדור הבא, או אף קודם לכן. אפשרות זו, לצד הדפוסים האחרים של עקירה בכפייה של פלסטינים ופעילות התנחלות ישראלית בשטח C, מעוררים חששות מפני מעתקים דמוגרפיים ושינויים בהרכבה האתני של הגדה המערבית.

המלצות

הקהילה ההומניטרית בשפ"כ פועלת למתן מענה לצרכים הדחופים ביותר של היישובים בשטח C. ברם, התערבויות אלה הינן מוגבלות, מאחר שגם ארגונים הומניטריים מתמודדים עם אותם קשיים הניצבים בפני יישובים פלסטיניים, ובמיוחד תקנות תכנון ואיזור מגבילות. כך למשל, אוהלים שהקהילה הבינלאומית סיפקה כדי לשכן בהם משפחות עניות שנעקרו בכפייה לאחר הריסת בתיהן קיבלו גם הם צווי הריסה מהרשויות הישראליות. עם זאת, גם ההתערבות ההומניטרית המצליחה ביותר לא תוכל לפתור את סוגיות הליכה היוצרות את דפוס העקירה בכפייה שהודגש בביקורים בשטח שקיים לא מכבר המשרד לתיאום עניינים

הומניטריים. זאת יוכלו לחולל רק שינויים מהותיים במדיניות ובנהגים שמיישמות הרשויות הישראליות בשטח C. הקהילה ההומניטרית, לרבות אנשי או"ם בכירים, ציינה שוב ושוב באוזני עמיתיה הישראלים בכל הדרגים עד כמה דחוף הצורך בשינויים אלה, במיוחד בכל האמור בהריסת מבנים. ההשפעה ההומניטרית השלילית שנודעת למדיניות שמיישמות הרשויות הישראליות בשטח C על יישובים פלסטיניים חלשים וכגיעים הובהרה היטב, ואף על פי כן לא נעשו כל שינויים משמעותיים, הן ברמת המדיניות והן ברמת התנהלות היומיומית של הרשויות הישראליות.

ככוח הכובש, ישראל אחראית, מתוקף החוק ההומניטרי הבינלאומי, לנהל את הכיבוש שלה באופן שייטיב עם האוכלוסייה הפלסטינית המקומית. בדומה לכך, חוק זכויות האדם הבינלאומי מחייב את ישראל לוודא שבני האדם הנתונים תחת שיפוטה ייהנו ממימוש מלא של זכויות האדם שלהם, לרבות הזכות לחופש מאפליה, לתקנה יעילה מטעם בתי הדין, וכן לרמה נאותה של חיים, דיור, בריאות, חינוך ומים. בהתייחסו במיוחד לקהילות בדואיות, המשפט הבינלאומי ערב לכך שאורח חייהן היחידאי כילידי המקום יזכה לכבוד ולהגנה.

קיימת שורה של אמצעים היכולים להיטיב עם האוכלוסייה הפלסטינית המקומית ולהקל על ישראל להתקדם לקראת מילוי מחויבויותיה מתוקף המשפט הבינלאומי, ביניהם:

- שימת קץ לעקירה בכפייה ולנישול של פלסטינים בשפ"כ, כולל הפסקה מיידית של הריסות מבנים בבעלות פלסטינית, לרבות מבני מגורים, בתי ספר, מבנים המשמשים למחיה ובורות לאיסוף מי גשמים, עד שלפלסטינים תהיה גישה למשטר איזור ותכנון הוגן ולא מפלה, כולל השתתפות של הקהילה בכל רמות התהליך;
- יש להרשות למשפחות שנעקרו בכפייה לשוב לבתיהן בביטחון ובכבוד, ולתת להן גישה לתקנה יעילה בגין כל נזק שסבלו, לרבות הרס אדמותיהן, בתיהן ורכושן;
- יש לחדול להקל את העברתם של אזרחים ישראלים אל השפ"כ, לרבות באמצעות הקפאת כל פעילות התנחלות שהיא, בהתאם למפת הדרכים;

- יש לחקור ולהעמיד לדין באופן בלתי תלוי, חסר פניות, יעיל, יסודי ומהיר כל צורה שהיא של אלימות והפחדה מצד מתנחלים;
- יש לשפר את הגישה והתנועה של פלסטינים בגדה המערבית, במיוחד למשאבי אדמות בבקעת הירדן, לשטחים שבין הגדר לקו הירוק, לאדמות בקרבת התנחלויות ולאדמות שהוכרו סגורות לצורכי אימונים צבאיים או כשמורות טבע;
- בהחלטות בכל האמור בשימוש ב"אדמות מדינה" ומשאבי מים, יש לתת קדימות ליישובים הפלסטיניים הפגיעים והחלשים ביותר בשטח C; אין להקצות "אדמות מדינה" לשימושן של התנחלויות;
- יש ליישם אמצעים שיסייעו לקהילות בדואיות לשמר את אורח החיים המסורתי שלהן. החלטות בנוגע לקהילות אלו צריכות להתקבל רק תוך התייעצות, שיתוף וקבלת הסכמתם של חברי הקהילה עצמם;
- יש לעצור כל בנייה של הגדר, לפרק את המקטעים הבנויים או להעתיק את התוואי שלהם לקו הירוק, ולבטל את משטר השערים וההיתרים, כנדרש בחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק משנת 2004; וכן
- יש לאפשר לקהילה ההומניטרית לתת מענה לצרכים הומניטריים בסיסיים בשטח C (כמו הקמת אוהל, שיקום באר וכיו) כמתבקש מתוקף הציווי ההומניטרי, בלי חשש מרדיפה או מהטחת האשמות אחרת מצד הרשויות הישראליות כנגד הסוכנויות או המוטבים.
- כן יש לעודד את הרשות הפלסטינית, בסיוע קהילתי התורמים, לנקוט אמצעים נוספים שיגדילו את התמיכה ביישובי שטח C, ובמיוחד בקהילות בדואים ורועים, הנאבקות לשמר הן את מחייתן והן את נוכחותן על האדמה חרף התנאים הקשים שהותוו בדוח זה.

יצירתו של שטח C

בהסכם הביניים משנת 1995 על הגדה המערבית ורצועת עזה, הסכימו ישראל והארגון לשחרור פלסטין (אש"ף) על חלוקתה הזמנית של הגדה המערבית (להוציא ירושלים המזרחית) לשלושה שטחים: A, B ו-C. בשטח C נותרה בידי ישראל מלוא השליטה בביטחון ובתכנון ובאיזור, כמו גם בהיבטים "טריטוריאליים" אחרים. חלוקה זו נועדה להישאר בעינה עד להשגתו של הסכם קבע, תוך חמש שנים.

בעת הפסקתו של המשא ומתן, בשנת 2000, סווגו כ-36 אחוזים משטח הגדה המערבית כשטחי A ו-B, בתוספת עוד שלושה אחוזים של אדמה שהוקצתה לשמורת טבע והייתה אמורה להיות מועברת לרשות הפלסטינית במסגרת הסכם מזכר נהר ואי. בתנאים אלה נותרה מרבית הגדה המערבית כשטח C. מאז 2000 לא חל כל שינוי רשמי בחלוקה זו. חשיבות מיוחדת נודעת לעובדה שהאחריות לתכנון ולאיזור בשטח C, שהיתה אמורה להיות מועברת לידי הרשות הפלסטינית עד לסוף 1998, נותרה בידי ישראל.⁸

מאחר שחלוקתה של הגדה המערבית לשטחי A, B ו-C לא תאמה את שטחיהם הבנויים של יישובים פלסטיניים, גודלה המדויק של אוכלוסיית שטח C אינו ידוע. ברם, מעריכים כי בשטח C חיים 150,000 פלסטינים בקירוב. יחד עם זאת, נתון זה אינו משקף את מספרם הכולל של הפלסטינים המושפעים לרעה ממדיניותה של ישראל בשטח C. הנפגעים כוללים גם פלסטינים שהם בעליהן של אדמות בשטח C, אף שהם מתגוררים מחוץ לו, וכן פלסטינים החיים בשטחים הצמודים לשטח C, במיוחד יישובים בשטח B המוקפים כליל על ידי שטח C, שרבים מהם מדווחים על קשיים דומים לאלה שעומים על קשיים ביישובים בשטח C.

יתרה מכך, שטח C כולל את עתודות הקרקע המשמעותיות ביותר הזמינות לפיתוח פלסטיני, כמו גם את מרבית האדמות החקלאיות ואדמות המרעה הפלסטיניות. בנוסף, הוא הרצף הטריטוריאלי היחיד בגדה המערבית; לפיכך, כל מיזמי תשתיות בקנה מידה נרחב (כבישים, רשתות מים וחשמל וכיו) מחייבים גם עבודה בשטח C. כתוצאה מכך, מה שקורה בשטח C משפיע לרעה על אוכלוסיית הגדה המערבית כולה.

האם ממוקמים בשטח צבאי סגור (שצ"ס)?	האם ציינו במפורש קשיי מחייה בשטח צבאי סגור?	האם ציינו במפורש התנהלויות כמקור לקשיים?	אוכלוסיית מליטים?	סיבה עיקרית לעזיבה	סוג יישוב	נמה	מכר/קהילה/עריירה
✗	✗	✓	✓	פעילות התמלות, הגבלות על הגישה לאדמה, מחסומים		גינן	גבל אל אקרע
✓	✗	✗	✓	ממוקם בשטח הסגור בין הגדר לקו הירוק / חל איסור על כל בנייה		סול כרם	חירבת גבארה
✓	✓	✗	✗	גישה גרועה לשירותים (למשל חינוך), היעדר ביטחון בשל שצ"ס		טובס	חירבת ירה
✓	✓	✓	✗	הריסות, איסור על בנייה, הצקה כללית, קושי בגישה למים		טובס	אל חדידיה
✓	✓	✓	✓	אלימות מתנחלים, איסור על בנייה		שכם	יאנון
✓	✓	✓	✓	הריסות / איסור על בנייה		רמאלה	מע'איר א-דיר
✓	✓	✓	✓	לא זמין		ירושלים	ואדי אבו הינדי
✗	✓	✓	✓	איסור על בנייה		ירושלים	א-נבי סמואל
✗	✓	✓	✗	איסור על בנייה		בית לחם	חילת סכארא
✗	✓	✓	✗	איסור על בנייה, היעדר שירותים (למשל, אין חשמל)		בית לחם	גובת א-די'ב
✗	✓	✓	✗	הריסות, היעדר הגנה פיסית		חברון	סוסא
✗	✓	✓	✓	לא זמין		חברון	אום אל ח'יר
✓	✓	✗	✗	לא זמין		חברון	חירבת אל פחיית

= יישוב קבע

= קהילת רועים

■ = קהילות שמסרו כי בעשר השנים האחרונות עקרו מתוכן משפחות בשל מדיניות הרשויות הישראליות בשטח C

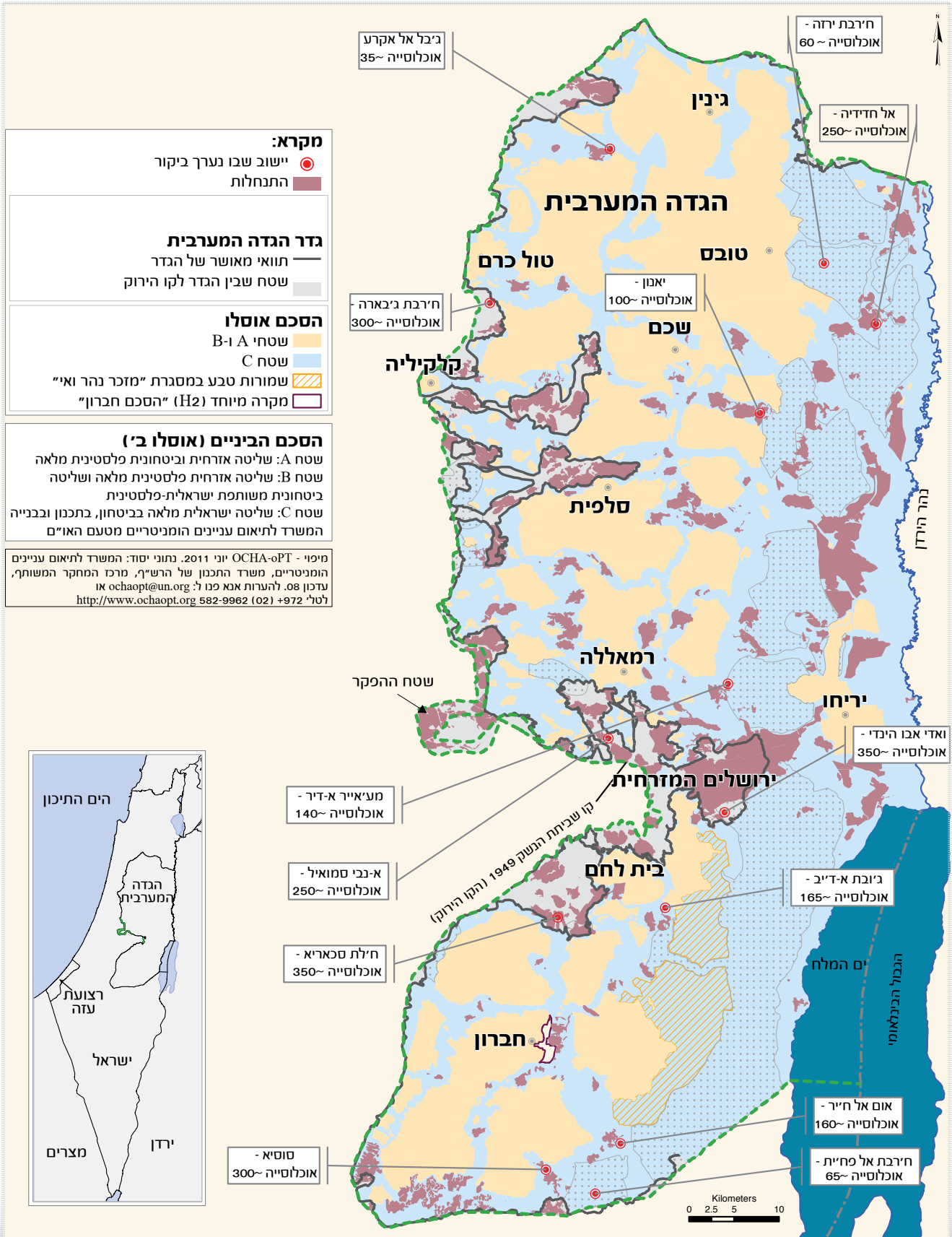
1. רשימה זו כוללת שטחים שנסגרו על ידי הצבא הישראלי למטרות איומים (שטחי אש"י), וכן את השטח הסגור שבין הירוק ושטחים שנסגרו בשם קרבתם להתנהלות ישראלית. ברשימה נכללים יישובים ששטחם הכנוי, או השטח הצמוד אליהם ומקיף אותם, ממוקם בשטח צבאי סגור.

האומות המאוחדות

המשרד לתאום עניינים הומניטריים - OCHA, השטח הפלסטיני הכבוש

הגדה המערבית: יישובים שבהם נערכו ביקורים יולי 2011

עקירה בכפייה - מגמות שזוהו

"לצורך עקרונות אלה, בני אדם שנעקרו פנימית הינם בני אדם או קבוצות בני אדם שאולצו או חויבו לנטוש או לעזוב את בתיהם או את מקום מגוריהם הרגיל, במיוחד כתוצאה או על מנת להימלט מתוצאותיהם של סכסוך מזוין, מצבי אלימות כלליים, הפרות של זכויות אדם או אסונות טבע או אסונות מעשה ידי אדם, ואשר לא חצו גבול בינלאומי מוכר."

עקרונות מנחים של האו"ם בדבר עקירה פנימית⁹

הפליטים ואדי אבו הינדי שבכנפת ירושלים מסר מנהיג הקהילה כי בחמש השנים האחרונות עקרו אל הקהילה כחמש משפחות - בני אותה משפחה מורחבת - מחלקים אחרים של שטח C. החלטתן לעקור לוואדי אבו הינדי הושפעה בחלקה מכך שבזמן האחרון לא התבצעו בוואדי אבו הינדי הריסות כלשהן, כמו גם מהעובדה שביישוב קיים בית ספר יסודי. ברם, מאז הראיון קיבל ואדי אבו הינדי, הממוקם בשטח שהגדר עתידה להקיף סביב התנחלות מעלה אדומים, יותר משמונים צווי הפסקת עבודה וצווי הריסה, כך שעל מרבית המבנים שבו מרחפת סכנת הריסה מיידית ותושביהם מצויים בסכנת עקירה בכפייה. בנוסף תלויים ועומדים נגדם צווי הפקעה לבניית הגדר, שאם אכן תיושם תעבור באמצע היישוב.

ההשפעה השלילית של עקירה בכפייה

לעקירה בכפייה נודעות השפעות פיסיות, סוציאליות-חברתיות ורגשיות חמורות, הן מיידיות והן ארוכות טווח, על משפחות וקהילות פלסטיניות. היא משבשת את המחיה, מורידה את רמת החיים ומגבירה את התלות בסיוע הומניטרי. במקרים רבים היא משבשת גם את הגישה לשירותים בסיסיים, כמו חינוך ומים/תברואה. ההשפעות השליליות הללו מורגשות ככלל כשמשפחות נאלצות לעקור, ומחריפות במיוחד כשהמשפחות נעקרות בכפייה משום שבתן נהרס. השפעתה של העקירה בכפייה על ילדים עלולה להיות הרסנית במיוחד, ולכלול הפרעת דחוק פוסט-טראומטית, דיכאון וחרדה.

ביישובים שבהם נערכו ביקורים מתרחשים דפוסים ברורים של עקירה בכפייה: עשרה מתוך 13 היישובים שבהם ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים דיווחו כי משפחות מן היישוב שלהם עקרו לאזורים אחרים בשל המדיניות שמיישמות הרשויות הישראליות בשטח C.

מבין ששת יישובי הקבע שבהם נערכו ביקורים, כל מקרי העקירה בכפייה המדווחים בעשור האחרון היו תוצאה של מדיניות התכנון המגבילה, שלא הותירה לתושבים ברירה אלא לעבור לשטח A או B על מנת למצוא מענה לצרכי הדיור שלהם.

בקהילות הרועים שבהן ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים ניכרה מגמה מעורבת: ארבע קהילות מסרו כי תושבים עקרו מתוכן בשל תנאי החיים הלא יציבים הנובעים מהנהגים המנהליים שישראל מיישמת בשטח C, כולל הריסות, הגבלות על תנועה וגישה ואי-היכולת להשיג היתרי בנייה מן המנהל האזרחי הישראלי (מנהאי"ז). מבין שלוש קהילות הרועים הנותרות לא מסרה אף אחת על תושבים שעזבו לאחרונה. יחד עם זאת, מספר תושבים מסרו שלא עזבו את הקהילה רק משום שאין להם המשאבים לכך או חלופות ישימות. בכמה מקרים התושבים הם בעליה של האדמה שעליה הם מתגוררים כעת, אבל לא יוכלו להרשות לעצמם לרכוש אדמה דומה במקום אחר.

תושבים רבים דיווחו גם על רצונם להישאר על אדמתם למרות התנאים הקשים, ביניהם הריסות, מתוך רצון מודע שלא להיכנע למה שנתפש כלחץ מכוון שהרשויות הישראליות או מתנחלים מפעילים עליהם כדי שיעזבו. רגש זה מצא ביטוי חריף במיוחד ביישובי פליטים. הואיל והמעבר לשטחי A או B אינו אפשרות ישימה לקהילות רועים, בשל הקושי למצוא שטחי מרעה מתאימים שעליהם מבוססת מחייתן, עקרו רוב המשפחות שעזבו את הקהילות לחלקים אחרים של שטח C.

בשלושה מקרים דיווחו יישובים על משפחות שעקרו אליהם בחמש השנים האחרונות, או חזרו ליישוב מחלקים אחרים של שטח C, בשל אובדן עבודה או קשיים הנובעים מן הנהגים המנהליים הישראליים במקומות אחרים בשטח C. כך למשל, בקהילת

בוצעו הריסות מרובות בגין היעדר היתרי בנייה, הדגיש אחד התושבים את ההשפעה הפסיכולוגית השלילית של ההריסות, במיוחד על ילדים:

"ההריסות הן כמו טיל שנופל על בית. כל מה שעבדת בשבילו נהרס. הילדים מבוהלים. הם לא מסוגלים להאמין שחייל יכול להגיע עם דחפור ולהרוס הכול ושנחנו לא יכולים לעשות דבר. הם סובלים מסייסיים שזה יקרה שוב."¹¹

ההשפעות הפסיכולוגיות השליליות ניכרות גם באלפים מתושבי שטח C שצווי הריסה תלויים ועומדים נגדם,¹² החיים בכחד שבכך רגע נתון הרשויות הישראליות עלולות להרוס את בתיהם, או מבנים אחרים שלהם.

בנוסף, העקירה בכפייה שוחקת את מנגנוני ההתמודדות של משפחות, ומחריפה את פגיעותן של אלה מביניהן שסבלו הריסות חוזרות ונשנות. משפחות רבות בשפ"כ שוקעות בעוני הולך וגובר, ויכולתן להתמודד עם שורת התנאים הקשים בשטח C הולכת ופוחתת. הדבר נכון במיוחד בכל האמור בקהילות פליטים, שכלל הן פגיעות וחלשות יותר מקהילות שתושביהן אינם פליטים.¹⁰

בואדי אבו הינדי דיווחו התושבים כי גל של הריסות שבוצעו בשלהי שנות התשעים הותיר את תושבי הקהילה מלאי חשש מכך שהמבנים שהקימו ייהרסו בשנית, וכי עד היום הם חרדים מפני כל זר המתקרב ליישובם. ביישוב אום אל חייר שבנפת חברון, שבו

א-נבי סמואיל (נפת ירושלים): לכודים מאחורי הגדר

א-נבי סמואיל, שאוכלוסייתו מונה 250 נפש בקירוב, שוכן בשטח C, מצפון מערב לעיר ירושלים. מרבית תושביו מחזיקים בתעודות זהות של הגדה המערבית, אבל עם בניית הגדר סביב גוש ההתנחלות גבעת זאב, ב-2005, מוקם היישוב בעברה היירושלמיי של הגדר. משום כך נאלצים תושביו להתמודד עם שורה מסובכת של הגבלות תנועה: הגישה לכל השירותים ביתר הגדה המערבית מחייבת אותם כעת לעבור במחסום הסמוך (מחסום אל גייב), והתנועה אל תוך יתר ירושלים אסורה על מרבית התושבים.

מועצת הכפר בא-נבי סמואיל מדווחת כי בעשור האחרון עזבו את היישוב לפחות 10 תושבים, על בני/בנות זוגם וילדיהם, משום שלא יכלו להקים מבנים חדשים.¹³ כשצעירים נישאים, הם נאלצים לעזוב את הכפר או להתגורר עם משפחותיהם בדוור קיים, בתנאי צפיפות יתר.¹⁴

בנוסף על האיסור בפועל על בנייה למגורים, מנע התכנון המגביל פיתוח או תיקונים בתשתיות הכפר, ובכך תרם לתנאי החיים הירודים בו (היעדר כביש ראוי לשמו, בית ספר יסודי ובו חדר לימוד אחד לכיתות הנמוכות, היעדר מתקני בריאות, רשת מים ישנה הלוקה בדליפות מרובות, היעדר רשת ביוב - בכפר יש בורות ספיגה בלבד - רשת טלפונים חלשה, וכוי).

דיונים עם נציגי הכפר מצביעים על כך שמי שיכולים לשלם דמי שכירות במקום אחר עוזבים את הכפר. ברם, לאור שיעורי האבטלה הגבוהים בכפר, לרבים אין את המשאבים לעשות זאת.

מי שעוקרים מן הכפר מסתכנים באובדן יכולת הגישה אליו (ועימה היכולת לבקר את משפחותיהם, להשתתף בחתונות, בהלוויות וכוי); הגישה לכפר מיתר הגדה המערבית מוגבלת אך ורק למי ששמותיהם מופיעים ברשימה השמורה במחסום אל-גייב. החשש הוא שברגע שהרשויות הישראליות יגלו כי משפחה מסוימת כבר אינה מתגוררת בכפר, יימחקו שמות בני המשפחה מהרשימה והם לא יוכלו אפילו לבקר בכפר, אלא אם יצליחו להשיג היתר כניסה לירושלים המזרחית.

הגורמים העיקריים המציבים את בסכנת עקירה בכפייה C תושבי שטח

הינו שטח סגור המיועד לאימונים צבאיים.¹⁵ בנוסף על כך התמודד היישוב עם גלי הריסות חוזרים ונשנים, כולל הריסתו של המסגד ביישוב, משום אי-יכולתם של התושבים להשיג היתר בנייה שיאפשר להם לבנות באופן חוקי. פרק זה של הדוח בודק את המדיניות והנהגים המרכזיים שזוהו על ידי הקהילות כגורמים המאלצים תושבים לעזוב.

מדיניות תכנון ואיזור מגבילה

מדיניות התכנון והאיזור המגבילה והמפלה שמיישמות הרשויות הישראליות בשטח C גורמת - במישורן ובעקיפין - לעקירה בכפייה ביישובים פלסטיניים.

אף שהסוגיות העיקריות הגורמות לעקירה בכפייה או מציבות תושבים בסכנת עקירה בכפייה משתנות בכל אחד מהיישובים שבהם ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, כולם מתמודדים בו-זמנית עם שילוב של מספר גורמים. כך למשל, אף שהקושי העיקרי שזיהו תושבי הכפר יאנון בנפת שכם הינו אלימות מתנחלים והשתלטות של מתנחלים על אדמות, הרי שמדיניות התכנון הישראלית מונעת מהם, בדומה לכל יישובי שטח C, להרחיב את היישוב שלהם או לפתחו. בחירת ירצה, השוכן בצפון בקעת הירדן, מתמודדים התושבים עם שורה של הגבלות, כולל סכנות לביטחונם הפיסי, מאחר שהצבא הישראלי הכריז כי השטח שבו הם חיים

התכנון והאיזור בשטח C

מדי שנה נעקרים בכפייה בשטח C מאות פלסטינים, לאחר שהרשויות הישראליות הורסות את בתיהם בגין היעדר היתרי בנייה.

בנייה פלסטינית אסורה למעשה ב-70 אחוזים בקירוב משטח C, בשטחים שהוקצו לשימוש התנחלויות או הצבא הישראלי (כולל שטחים שהצבא הישראלי סגר לאימונים). ב-30 האחוזים הנותרים קיימת שורה של הגבלות אחרות, המצמצמות מאוד את האפשרות להשיג היתר בנייה. למעשה, באופן נורמלי בנייה פלסטינית מותרת רק בגבולותיה של תוכנית שאושרה על ידי המנהל האזרחי הישראלי (מנהא"ז), המכסה פחות מאחוז אחד משטח C, שמרביתו כבר בנויה.¹⁷ כתוצאה מכך, לפלסטינים המבקשים לבנות בשטח C לא נותרת ברירה אלא לבנות בלא היתר ולהסתכן בהריסת המבנים שהקימו.

בששת החודשים הראשונים של 2011 רשם המשרד לתיאום עניינים הומניטריים הריסה של 342 מבנים בבעלות פלסטינית בשטח C בידי הרשויות הישראליות, כולל 125 מבני מגורים. הריסות אלו הביאו לעקירתם בכפייה של 656 פלסטינים בסך הכול, 351 מביניהם ילדים. נתון זה גדול כמעט פי חמישה ממספר המבנים שנהרסו ובני האדם שנעקרו בכפייה במהלך התקופה המקבילה בשנת 2010.¹⁸

אפליה בתכנון ובאיזור

ולעומת ההגבלה החמורה על הבנייה הפלסטינית בשטח C, בכל האמור בהתנחלויות יסד המנהא"ז נהגים מקבילים. אף שעבור כפרים פלסטיניים בשטח C לא עלה בידו לתכנן באופן מספיק, עבור כמעט כל ההתנחלויות בגדה המערבית אישר המנהא"ז תוכניות מפורטות. כמו כן, בעוד שהרשויות הישראליות מנעו כל שיתוף של הקהילה הפלסטינית בהכנת התוכניות, תהליך האישור או הנפקת היתרי בנייה,¹⁹ המתנחלים משתתפים באופן מלא בפעילויות תכנון ואיזור ואחראים ככלל לאכיפת פעילויות בתחומי התנחלויות. דוחות מצביעים על סיבה נוספת לדאגה - המתנחלים עצמם מאיישים כמה מוועדות המנהא"ז המטפלות בסוגיות תכנון ואיזור עבור יישובים פלסטיניים, תופעה המעוררת חשש בדבר ניגוד אינטרסים. נהגי התכנון הקיימים תרמו להרחבתן של התנחלויות ישראליות, תוך הפרה של המשפט הבינלאומי (ראו מסגרת, "התנחלויות ישראליות - רקע, להלן").

"מה שהורג את העתיד שלנו זה לא היעדר מזון או מים, אלא היעדר מרחב
"אנחנו רוצים רק להיות מסוגלים לבנות על האדמה שלנו עצמנו."

תושב חילת סכאריא

בעשור האחרון, על פי ההערכות, כ-50 בני אדם, ואילו בא-נכי סמואל שבנפת ירושלים עקרו לפחות 10 זוגות צעירים לכפרים סמוכים בשטחי A ו-B. בקהילת חירבת גיבארה, השוכנת בשטח הסגור שבין הגדר לקו הירוק בנפת טול כרם, דיווחו התושבים כי בשנה האחרונה לבדה עזבו את היישוב שלושה זוגות צעירים. עד לא מכבר התמודדה הקהילה עם אי-היכולת לבנות באמצעות חלוקה של דיור קיים בין בני משפחה, אך מלאי זה של דיור קיים אזל כעת.¹⁶

הסיבה הישירה ביותר לעקירה בכפייה הינה הרס מבנים שנבנו בלא היתר בנייה שמנפיקה ישראל; לפחות בשבעה מהיישובים שבהם ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים בוצעו בעשר השנים האחרונות הריסות. עם זאת, לדברי תושבים שראיין המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, אחד הגורמים העיקריים המאלצים תושבים לעזוב את יישוביהם הינו אי-היכולת להשיג היתר לבניה חוקית, הן בנייה למגורים והן בנייה המיועדת למתן שירותים, במיוחד בתי ספר ותשתיות שירותים.

אי-היכולת לבנות פוגעת באופן לא מידתי בזוגות צעירים ביישובים שבהם ביקר המשרד, כולל תושבי כפרי קבע העוקרים לשטחי A ו-B בניסיון למצוא מענה לצרכי הדיור שלהם. כך למשל, בכפר גיובת א-דייב שבנפת בית לחם מסרה מועצת הכפר כי בשלוש השנים האחרונות נישאו כ-15 צעירים, שכולם מתגוררים כעת מחוץ לכפר. בחילת סכאריא שבנפת בית לחם עזבו

צילום: אציה

נציג קהילת אל חזידיה, בצפון בקעת הירדן, עם בתו.

אל חדידיה (נפת טובס) - כרונולוגיה של עקירה שיטתית בכפייה

אל חדידיה הינה קהילת רועים בחלקה הצפוני של בקעת הירדן. במקום מתגוררים כ-230 תושבים, שמחציתם מתגוררים ביישוב על בסיס עונתי בשטח צבאי סגור. לדברי נציג הקהילה, מאז 1997 פעל שילוב של גורמים - דהיינו, הריסות והגבלות גישה - לדרכן כ-40 משפחות לעזוב את היישוב. מרביתן עברו להתגורר בחלקים אחרים של שטח C.

ב-1997 עזבו את היישוב שלוש עד ארבע משפחות, אחרי שחוו הריסות נרחבות בידי הרשויות הישראליות. הראשונה מבין ההריסות הללו התרחשה באל חדידיה. בנוסף, מיכלי מים הופלו על צידם או שהוחרמו למשך חודשים.

ב-2000 עזבו יותר מ-15 משפחות בעקבות אמצעים שנקט הצבא הישראלי, ואשר הגבילו את גישת הקהילה למים. כך למשל, לדברי נציג הקהילה, טרקטורים ומיכליות מים הוחרמו בטענה שהם ממוקמים ב"אזור אסור". מיכלית מים אחת הוחרמה לשמונה חודשים ושחררה רק לאחר שהתושבים שילמו קנס בסך 12,000 ש"ח.

ב-2002 ו-2003 עזבו את הקהילה כשמונה משפחות, לאחר שהצבא הישראלי חפר ממערב לאל חדידיה תעלה שחסמה את גישת התושבים למזון, מים ושירותים בסיסיים. כמה מהמשפחות מכרו את עדרי הכבשים שלהן ועקרו ליישוב טמון, השוכן בשטח A. כיום המשפחות הללו מתקיימות בקושי כשכירי יום, או נעזרות בילדיהן, המשמשים רועים. אחרות עברו לאזור חירבת עטוף והמשיכו לעסוק במרעה.

בין 2003 ל-2008 עזבו כשמונה משפחות את הקהילה מסיבות שונות - הריסות נוספות שביצעו הרשויות הישראליות בין 2005 ל-2007, ושער דרך שהותקן ממערב ליישוב ופגע בגישת הקהילה למים.

ב-2008 עזבו ארבע משפחות נוספות את היישוב, בעקבות הריסות.

ביוני 2011, בעקבות ראיון שקיים המשרד לתיאום עניינים הומניטריים עם נציג קהילת אל חדידיה, ביצעו הרשויות הישראליות שני גלי הריסות באל חדידיה, במסגרתם הרסו 33 מבנים, הותירו 37 תושבים מחוסרי דיור ופגעו במחיייתם של 15 תושבים נוספים. מרבית המבנים, 29, נהרסו ב-21 ביוני 2011. צוות ההריסה כלל כלי רכב אחד של המנהל האזרחי הישראלי ובו שני קצינים, תשעה כלי רכב צבאיים ישראלים ובהם יותר מ-100 חיילים, כלי רכב אחד של משמר הגבול הישראלי ושני דחפורים. על כמה משפחות נאסר להוציא את חפציהן מהאזורים לפני הריסתם, כך שרכושן נקבר מתחת לחורבות.

כ-300,000 מתנחלים חיים בכ-135 התנחלויות ו-100 מאחזי התנחלות הממוקמים בשטח C.²⁰ התנחלויות אלו - שרבות מהן נבנו בחלקן על אדמה בבעלות פרטית פלסטינית¹² - חולשות על שטחי אדמה ומשאבים עצומים ברחבי הגדה המערבית, על חשבון יישובים פלסטיניים.²²

כ-39 אחוזים מהגדה המערבית כפופים לשיפוטן של מועצות מקומיות או אזריות ישראליות, הרשויות המקומיות המנהלות את ההתנחלויות. שטח זה גדול כמעט פי 40 משטחן הבנוי של ההתנחלויות, וגדול פי חמישה משטחן המוניציפלי. מרבית השטח באזור זה הינן אדמות שממשלת ישראל הכריזה עליהן כעל "אדמות מדינה", וכן אדמות שנרשמו במנהל המקרקעין כאדמות "ממשלה" בזמן המנדט הבריטי או השלטון הירדני; היתר נתפס באמצעים אחרים, לרבות תפיסה למטרות צבאיות, החרמה וכי.²³ הרשויות הישראליות סירבו בעקביות להקצות אדמות כאלה לשימוש פלסטיני,⁴² אף שההקצאות להתנחלויות נמשכות.²⁵ בנוסף על כך, לאחר הסכם הביניים הוציא הצבא הישראלי צו ובו הכריז את שטחן המוניציפלי של התנחלויות שונות לשטחים צבאיים סגורים בפני פלסטינים, אשר פלסטינים אינם רשאים להיכנס אל תוכם בלא היתר.²⁶

כמות האדמות הכלולה בתחום השיפוט של מועצות ההתנחלויות חשובה במיוחד באזורי בקעת הירדן וים המלח, שכמעט כל שטחם נכלל בתחום השיפוט של שתי מועצות אזריות. ההשלכה המעשית של עובדה זו הינה שפיתוח פלסטיני אסור כמעט בכל שטח בקעת הירדן.

התנחלויות נהנות מהעדפה גם במונחים של גישה למשאבי מים.²⁷ כך למשל, לדברי דוח שפרסם לאחרונה ארגון זכויות האדם הישראלי "בצלם", הקצאת המים להתנחלויות בבקעת הירדן ובצפון ים המלח (שבהן מתגוררים כחות מ-10,000 מתנחלים) היא כמעט שליש מכמות המים הנגישה ל-2.5 מיליוני הפלסטינים החיים בגדה המערבית.²⁸ גם ההתנחלויות בבקעת הירדן נהנות מהקצאה יומית של 487 ליטרים מים לנפש לצורכי משק הבית שלהן,²⁹ לעומת 70 ליטרים לנפש ליום במוצא ליישובים הפלסטיניים בגדה המערבית; בכמה מהקהילות היותר מרוחקות ונידחות בשטח C נתון אחרון זה יכול להגיע ל-20 ליטרים לנפש ליום.

את ההעדפה הזו במונחי השימוש באדמה ובמים משלימים תמריצים ממשלתיים³⁰ הניתנים למתנחלים ולהתנחלויות, כמו מענקי דיור, תוכניות מחיקת הלוואות, הנחות בחינוך וכיו"ב.

אף שמאחזי ההתנחלויות הוקמו בלא אישור רשמי, רבים מהם מחוברים לרשתות החשמל והביוב. בנוסף, אף שאין להם תוכניות-אב מאושרות ולפיכך לא הוצאו להן היתרי בנייה, רק לעיתים נדירות מאיימת סכנת הריסה על המבנים הי"לא חוקיים" שלהם.

ההעדפה שממשלת ישראל מעניקה למתנחלים הקלה את הרחבתן של ההתנחלויות, תוך הפרה של המשפט הבינלאומי, ואפשרה לאוכלוסיית המתנחלים לגדול בקצב מהיר בהרבה מקצב גידול האוכלוסייה בישראל, תהליך שחולל שינוי משמעותי בהרכב האתני של הגדה המערבית. בין 1999 ל-2009, למשל, גדלה אוכלוסיית ישראל כ-19 אחוזים.³¹ לעומת זאת, לדברי תנועת "שולם עכשיו" הישראלית, אוכלוסיית המתנחלים בגדה המערבית (להוציא ירושלים המזרחית) גדלה בין 2000 ל-2009 בכ-56 אחוזים, מ-191,000 בקירוב ל-297,000.

צמצום המחיה בשל הגבלת הגישה למשאבי אדמה ומים

אחד-עשר מ-13 היישובים שבהם ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים דיווחו על שחיקה במקורות המחיה שלהם בעשר השנים האחרונות, הנובעת ברובה מהנהגים שמיישמת ישראל בשטח C. הגישה המופחתת לאדמות מרעה ולמשאבי מים, יחד עם הבצורת, אילצו רועים להסתמך במידה גוברת על רכישת מים ומספוא, שמחירו עלה משמעותית בשנים האחרונות. ככלל, קהילות בדואיות מתקשות יותר ויותר לשמר את מקורות מחייתן המסורתיים. במקרים רבים הקהילות הללו שוקעות בעל כורחן בחובות תופחים, מימדי עדריהן קטנים והולכים והטלאים והגדיים הנולדים מיועדים מראש לפירעון חובות. בקהילות אחרות, אלימות מתנחלים או הגבלות על תנועת פלסטינים בשטחים הסמוכים להתנחלויות מגבילים את גישת התושבים לאדמה חקלאית מעובדת.

"... הגבלות התנועה והסכנה המתמדת של עקירה ככפייה הפכו את הנדודים העונתיים לבלתי אפשריים עבורנו, וכעת אנו צופים בקריסתם של מקורות המחיה המסורתיים שלנו."

**מחמד אל חיורסאן,
נציג הבדואים בגדה המערבית**

**הצהרה לפורום האו"ם
בדבר סוגיות מיעוטים, 2010**

בקהילת אום אל חייר, למשל, מדווחים התושבים כי בעשר השנים האחרונות ירד גודל העדר הממוצע מכ-200 כבשים לבין 130 ל-150 כבשים. בדומה לכך, בקהילת אבו אל הינדי, השילוב של המדיניות בשטח C ובצורת אילץ את הרועים למכור חלקים מעדרם; רועים שעדרם מנה בעבר 200 כבשים מגדלים כעת 50 כבשים, חלקם אף פחות מכך. קהילות אחרות, כמו

מעיייר א-דיר (נפת רמאללה): הצטמקות המרחב והפחתת המחיה

בקהילת הפליטים מעיייר א-דיר (אוכלוסייה - 140 נפש בקירוב³²), עזבו בחמש השנים האחרונות כ-20 איש את הקהילה. לדברי נציג הקהילה, המשפחות עקרו מפני שלא היתה כל אפשרות לבנות, ומשום שגל של הריסות שביצע המנהל האזרחי הישראלי בין 2007 ל-2009 הבהיר לתושבים כי כל בנייה חדשה בלי היתר תיהרס.

מעיייר א-דיר ממוקם בחלקו בשטח סגור המשמש את הצבא הישראלי לאימונים. בשנות השמונים של המאה העשרים זיהה המנהאיז שטח מוגבל שבתוכו תורשה הקהילה לבנות, ואשר לכאורה נמצא מחוץ לתחומי השטח הצבאי. כעת מכוסה שטח זה במבנים ולא נותר בו מקום להתרחבות. המשפחות שנעקרו לא מכבר עברו למקומות שונים, בעיקר בשטח C, וכולן ממשיכות להיסמך על מרעה למחייתן.

אל ההגבלות על הבנייה הצטרפו גישה מופחתת לשטחי מרעה והגבלות על הגישה למקורות מים, שהזיקו משמעותית למחיית הקהילה. בסך הכול ציין נציג הקהילה את ההידרדרות הכללית בתנאי החיים בין הדור שלו לדור של אביו.

"אבא שלי לא היה צריך להתמודד עם הגבלות בנייה, או התנחלויות ומאחזים, כמונו. כשהוא היה צריך מים לעדר שלו, הוא השיג אותם מבאר בעמק. ההתנחלויות, שזכו לתמיכת הממשלה הישראלית, התרחבו במשך השנים, בעוד שהמרחב שבו אנחנו יכולים להשתמש הוגבל שוב ושוב ולנו אין תמיכה, לא מישראל ולא מהרשיף. המחירים של הכול התייקרו, כולל מים ומספוא, שאנחנו זקוקים לו יותר ויותר בגלל המחסור במים בשנים האחרונות. בגלל ההגבלות הישראליות, משאבי המים שהיו נגישים לאבי כבר אינם נגישים לנו, ולכן אנחנו נאלצים לקנות מים בעלות גבוהה, מנקודת מילוי סמוכה. שטחי המרעה שלנו קטנים בהרבה. לא זו בלבד שיש לנו פחות מרחב לרעות בו את בעלי החיים שלנו, אלא שכעת אנחנו צריכים לשלם על חציר (130 ש"ח לכל חבילת קש), בזמן שפעם היינו אוספים את הקש בעצמנו. כל זה גבה מאיתנו מחיר וגודל העדרים שלנו הצטמצם באופן דרמטי; מי שהחזיק בעבר 200 כבשים מחזיק כיום מחצית מכך. כל בעלי החיים האחרים נמכרו כדי לכסות הוצאות, או מפני שאין די אדמה לרעות אותם עליה ויקר מדי להאכיל אותם מספוא."

אלימות מתנחלים ואי-הענישה עליה הינם גורמי מפתח החותרים תחת ביטחונם הפיסי ומחיייתם של פלסטינים באזורים רבים ברחבי הגדה המערבית. עם סוגי אלימות המתנחלים שאליהם נחשפים פלסטינים נמנים: תקיפות גופניות, מעשי הפחדה והצקה, נזק לרכוש פרטי, מניעת גישה לשטחי מרעה ולאדמות חקלאיות, ומתקפות על בעלי חיים ואדמות חקלאיות.

המשרד לתיאום עניינים הומניטריים זיהה 23 יישובים, שאוכלוסייתם הכוללת מונה כמעט 76,000 נפש, כפגיעים במידה רבה לאלימות מתנחלים. 61 יישובים נוספים (שסך אוכלוסייתם 173,000 נפש) זוהו כפגיעים במידה בינונית.³³

הרשויות הישראליות גילו בעקביות אוזלת יד באכיפת שלטון החוק בגין מעשי אלימות של מתנחלים נגד פלסטינים. הסיבות העיקריות לחשש כוללות את העובדה שחייילים ישראלים נמנעים לעיתים קרובות מהתערבות ואינם מנסים לעצור מתקפות מתנחלים, וכן הטיפול הלא מספיק או הרשלני בתלונות שמגישים פלסטינים. ארגון זכויות האדם הישראלי "יש דין", העוקב אחר האופן שבו אוכפות הרשויות הישראליות את החוק על מתנחלים, מצא כי יותר מ-90 אחוזים מהתלונות בנושא אלימות מתנחלים שהוגשו בשנים האחרונות למשטרת ישראל נסגרו בלא הגשת אישום.³⁴

"כל מה שמותר למתנחלים אסור לנו.

"אנחנו פליטים, אבל לא מותר לנו כלום, אפילו לא בית, חדר רחצה או מגרש משחקים."

תושב ואדי אבו הינדי

למוניות שייקחו אותם לבתי הספר שלהם היו מטרה לאלימות מתנחלים.

בנוסף על המתקפות הפיסיות, באזורים מסוימים מגבילה פעילות מתנחלים את הגישה לאדמות חקלאיות ולמשאבי מים, ומשפיעה לרעה או מזיקה לגידולים חקלאיים, ולפיכך מצמצמת את מקורות המחיה. כך למשל, תושבי גיבל אקרע שבנפת גינין, וכן כפר יאנון וגיובת א-דייב, מדווחים כולם כי בעלי חיים מהתנחלויות סמוכות רועים בשדותיהם ומזיקים ליבוליהם. יישובים אחרים דיווחו כי מתנחלים אוסרים על הגישה שלהם למים, וכי כבישים או שטחים מסוימים הם מחוץ לתחום עבורם בשל קרבתם להתנחלויות.

בקהילות פלסטיניות מסוימות האיום הקבוע של אלימות מתנחלים יוצר לחץ ומצוקה מתמידים, ומותרים רבים חשופים לעקירה בכפייה. מספר קהילות שבהן ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים הדגישו כי דפוס האלימות, יחד עם היעדר הגנה או המשך טיפול

חילת סאריא וגיובת א-דייב, בכפת בית לחם, איבדו את הגישה הסדירה לאדמות חקלאיות מעובדות בשל הרחבתן של התנחלויות, אובדן שהביא בתורו לירידה בתפוקה החקלאית.

כמה מהקהילות הביעו את תסכולן לנוכח רמת התמיכה שהרשות הפלסטינית מספקת לחקלאים ולרועים המתמודדים עם הקשיים הללו. אחת מסוגיות המפתח שהועלו היה היעדר תמיכה שתסייע לכסות את מחיריהם המאמירים של המספוא והמים.

אלימות מתנחלים

שישה מהיישובים שבהם ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים דיווחו כי חברי הקהילה מתמודדים דרך קבע עם אלימות פיזית והצקות אחרות מידי מתנחלים. בכפת שכם, תושבי הכפר יאנון מדווחים באופן קבוע על תקריות של אלימות והצקות בידי מתנחלים; בשנת 2002 היתה רמת אי-הביטחון שיצר דפוס זה כה חמורה, עד שהקהילה כולה התכנתה כאיש אחד (ראו מקרה מבחן להלן). בכפת טובס, תושבי אל חדידיה מדווחים על מתקפות פיזיות והצקות חוזרות ונשנות שמבצעים מאבטחים של התנחלות נגד רועים ועדריהם, בעוד שבכפת רמאללה ציינו תושבי מעייר א-דיר כי אחד הגורמים המקשים על הגישה לחינוך הינה העובדה שתלמידים המחכים לצד דרכים ראשיות

כפר יאגון (נפת שכם): היסטוריה של אלימות מתנחלים ואי-ביטחון נרחב

לדברי ראש מועצת הכפר יאגון, בעשור האחרון עזבו את היישוב עשר משפחות בסך הכול, שלוש מהן ב-2010. העזיבה נובעת משילוב של גורמים, בעיקר היסטוריה של אלימות מתנחלים שהותירה בתושבים תחושת אי-ביטחון מתמשכת, ואי-היכולת לבנות מבנים חדשים. מבין 10 משפחות העוזבים, שבע היו זוגות צעירים או משפחות צעירות.

לדברי התושבים, מאז שלהי שנות התשעים היה היישוב, המוקף מכל עבריו בהתנחלויות ומאחזי התנחלות, מטרה קבועה לאלימות מתנחלים. באוקטובר 2002 הידרדר המצב באופן משמעותי, ודחף את התושבים להתפנות כאיש אחד. כל המשפחות, למעט אחת, חזרו לימים ליישוב, לאחר שפעילים ישראלים ובינלאומיים החלו לקיים בכפר נוכחות הגנתית קבועה, הנמשכת עד היום.³⁵ אלימות מתנחלים הותירה בתושבים תחושה נרחבת של היעדר ביטחון, והרגשה שבמקרה של מתקפת מתנחלים הצבא הישראלי לא יתערב להגן עליהם.³⁶ אלימות מתנחלים משפיעה לרעה גם על הגישה לכפר, הגישה לשירותים ועל הגישה לאדמות הכפר.³⁷

לדברי ראש מועצת הכפר, לפעילות מתנחלים באזור נודעת השפעה שלילת משמעותית על חיי היומיום: "כדור של אבי, היו בטיחות וביטחון. הוא יכול היה ללכת לעבודה בלי שום מגבלות. אנשים יכלו לבוא לכפר ולצאת ממנו בלי פחד, בכל שעות היום והלילה. עכשיו אנחנו מבודדים, יש לנו פחות אדמות שאנחנו יכולים לעבד ולהתפרנס למחייתנו, ואנחנו חיים בפחד. אבא שלי עיבד כ-500 דונמים אדמות, אבל לי יש גישה רק ל-50 דונמים בערך, וכדי שתהיה לי גישה ל-30 מביניהם אני צריך לדאוג לתיאום מוקדם עם הרשויות הישראליות, מפני שהם נמצאים ליד התנחלויות. הילדים שלנו רואים חיילים ישראלים מגנים על מתנחלים, ולומדים מגיל צעיר שאנחנו לא מסוגלים לדאוג לבטיחותם."

קשיי גישה לחינוך

היעדר בית ספר או קיומו מזכרו כגורם מפתח בהחלטתם של תושבים מסוימים האם להישאר ביישוב שלהם. גישה לא מספקת לחינוך דרבנה תושבים משני יישובים לעקור לאזורים אחרים, ואילו שני יישובים אחרים ציינו כי קשיי גישה השפיעו לרעה על רמת החינוך שמקבלים ילדיהם. תופעה זו גרמה לשיעורים גבוהים של נשירה מהלימודים, במיוחד בקרב בנות. בנפת רמאללה, למשל, ציינו תושבי היישוב מעייר א-דיר כי רק בנות מעטות זוכות לחינוך על יסודי, בחלקו משום שאין בית ספר תיכון בקרבת מקום ובחלקו בשל הסכנה של אלימות מתנחלים בדרך לבית הספר היסודי הקרוב.

על ידי הרשויות הישראליות, נראים כאמצעים מכוונים שמטרתם להפחידם עד שיעזבו את אדמתם.

בנוסף על סכנת העקירה בכפייה, לסכנת האלימות נודעות השפעות פסיכולוגיות שליליות משמעותיות על קהילות פלסטיניות. אם אחת ביישוב סוסיא, שבכנת חברון, סיפרה על הפגיעה בחיי משפחתה:

"כבר אין תחושת שלווה וביטחון, מפני שהאיום של מתקפות מתנחלים קיים כל הזמן. במיוחד קשה לראות איך איבדו ילדי את תחושת הביטחון; הם סובלים כעת מסייטים על מתנחלים וחיילים שתוקפים אותם. אין להם שום מתקני משחקים והם גם פוחדים לשחק רחוק מבית המשפחה, מחשש שיוקפו."

צילום: אציה

תושבת גיובת א-דייב (נפת בית לחם) לצד האבנים מביתו שנהרס.

חינוך בשטח C - רקע

בשל המדיניות שמיישמות הרשויות הישראליות בשטח C, יישובים רבים בשטח C מתמודדים עם קשיי גישה לחינוך, או עם מתקני חינוך לא נאותים. כרגע תלויים ועומדים צווי הריסה נגד 18 בתי ספר בשטח C, בגין היעדר היתרי בנייה. ב-2010 הרסו הרשויות הישראליות פעמיים בית ספר בקהילת הרועים חירבת טאנא, שהשטח שבו היא שוכנת, בנפת שכם, הוכרז על ידי הצבא הישראלי לשטח אימונים סגור. בנוסף, עד 10,000 תלמידים לומדים בבתי ספר לא נאותים בשטח C: מבנים רבים אינם בטיחותיים או משוללים מתקני היגיינה נאותים, כמו שירותים תקינים או מי שתייה. במספר מקרים, בתי הספר המצויים בסכנת הריסה, כמו בחירבת טאנא, הם מבנים שתושבי היישוב בנו, בחלקם, בעזרת המשאבים הכספיים המוגבלים שלהם עצמם, בכדי להבטיח חינוך לילדיהם.

הגישה לחינוך נפגעת עוד יותר מאלימות מתנחלים, כמו גם מהגבלות התנועה והגישה המוטלות על פלסטינים. כך למשל, בשנים 2010 ו-2011 נרשם מספר גדל והולך של תקריות של מניעת גישה של תלמידים לבתי ספר, שיבוש הלימודים או פגיעה בביטחון התלמידים.³⁸ בכפרים אחדים בשטח C מספק הצבא הישראלי ליווי לתלמידים, בשל השכיחות הגבוהה של אלימות מתנחלים, המונעת מילדים להגיע בבטחה לבתי הספר שלהם. הדיווחים על תקריות שבהן מציקים לילדים או תוקפים אותם בדרך אל בית הספר או ממנו נמשכים, למרות הליווי הצבאי.

מוגבלת על ידי מחסומים ומכשולים אחרים שמציב הצבא הישראלי, הגישה לחינוך היתה יכולה להיות קלה יותר."

בקהילות מרוחקות, העלות הגבוהה של הסעות למתקני חינוך מהווה גורם נוסף. משפחות מסוימות, הגרות במקומות מבודדים, משלמות עד 100 ש"ח לילד בחודש לשירותי הסעה לבית הספר. משפחות שיש להן חמישה או שישה ילדים בגיל בית הספר, נאלצות לעיתים לבחור רק באחד או שניים מילדיהן, לעיתים קרובות בנים, שישלימו את חוק לימודיהם, בעוד האחרים מוצאים מהמערכת אחרי שנות הלימוד הראשונות בבית הספר.

הגורמים שלעיל תורמים לשיעורי הנשירה הגבוהים בבתי הספר המושפעים, במיוחד בקרב בנות, ומהווים סיכויי בריאות ובטיחות משמעותיים לתלמידים הממשיכים לבקר בבתי הספר.

בצפון בקעת הירדן, ילדי אל חדידיה מתמודדים עם קשיים מתמשכים בגישה לחינוך, בשל הגבלת התנועה שמטילות הרשויות הישראליות באזור. לתופעה זו נודעת שורה של השפעות שליליות, כפי שמתאר נציג הקהילה:

"בכדי להשלים את חוק לימודיהם, הילדים הולכים לטמון ונשארים שם כל השבוע, ואילו הוריהם נשארים ביישוב. כשהם בעיירה, אחד הילדים הגדולים יותר מטפל בילדים האחרים. כתוצאה מכך, לעיתים קרובות יש מעט מאוד פיקוח על הילדים, או תמיכה לעזרה בהכנת שיעורים. לי, למשל, יש אחד-עשר ילדים בגילים שבין 7 ל-17, הגרים לבד באותה דירה. באופן כללי, או שילדים אינם מצליחים בלימודים, או שהם נתקפים געגועים הביתה ורוצים לחזור. הייתי אומר שכ-80 אחוזים מהילדים נושרים מהלימודים. למעשה רמת ההשכלה של בני הדור הזה נמוכה מזו של הוריהם. אם הכבישים היו נפתחים והגישה לבית הספר לא היתה

חילת סכאריא (נפת בית לחם): המאבק לשרוד בלב התנחלויות

בעשר השנים האחרונות עזבו זוגות צעירים רבים את חילת סכאריא (אוכלוסייה: 350 נפש בקירוב³⁹) השוכן בגוש ההתנחלות גוש עציון, מפני שאינם מורשים לכנות מבנים חדשים. העוזבים עוקרים לעיירות סמוכות כשטחי A ו-B. מגמה זו החלה באמצע שנות התשעים, כשהכפר החל לקבל צווי הריסה ולחוות הריסות מבנים. לדברי נציג הכפר, בכפר יש לפחות 50 משפחות, ולפחות אדם אחד מכל משפחה עזב את הכפר.

היישוב מורכב משטח בנוי מרכזי אחד, ובו כמה כיסים של מספר משפחות המתגוררות באותו שטח כללי. כמעט כל המבנים בשטח המרכזי קיבלו צווי הפסקת עבודה. ב-2005 הגיש הכפר בקשה לתוכנית-אב, שאם תאושר תאפשר בנייה למגורים בשטחו המרכזי של היישוב. לדברי מועצת הכפר, המנהאיז השיב כי יאשר את התוכנית אם המשפחות המתגוררות בשטחי היישוב האחרים יעקרו לשטח המרכזי. היישוב דחה הצעה זו, מפני שלמשפחות המתגוררות מחוץ לשטח המרכזי אין בבעלותן אדמות בשטח המרכזי, ואילו האדמות שעליהן הן מתגוררות כעת שייכות להן. לדברי התושבים, הצעה זו הוצעה להם פעמים אחדות, אבל נפסלה בשל סוגיית הבעלות.

על תושבי הכפר משפיעה לרעה שורה של סוגיות נוספות, ביניהן אלימות מתנחלים⁴⁰ והרחבת התנחלויות ומאחזי התנחלות באזור, אשר צמצמו במידה ניכרת את הגישה לאדמות הכפר. אחד התושבים מסר, כשדיבר על ההשפעה שנוצעה לשילוב גורמים זה על הכפר:

עכשיו שורר פחד מתמיד שתאבד את אדמותיך להתנחלויות, או שהאדמות יוכרוזו ל"אדמות מדינה", כמו שקרה לאדמות מסוימות באזור שחקלאים כבר לא יכלו לעבד באופן סדיר בגלל הקרבה שלהן להתנחלות. קיים הפחד שלא נוכל לחיות בכבוד עם ילדינו - שניאלץ לעזוב את אדמתנו מפני שאיננו יכולים לבנות, ושהאדמה תאבד והמשפחות של הכפר שלנו יתפזרו.

ב-5 ביולי 2011 הרס המנהאיז בית אחד בחילת סכאריא, ובכך גרם לעקירתם בכפייה של 14 נפשות.

מאז 2010 עובד הצוות המקומי של סוכנויות האו"ם והאירגונים ההומניטריים הלא ממשלתיים בשפי"כ לתת מענה לצרכים ההומניטריים הדחופים ביותר, באמצעות תוכנית התגובה ההומניטרית שלו לשטח C, אשר הוגשה לרשויות הישראליות בינואר 2010.⁴¹ התוכנית מטפלת בכמה מסוגיות המפתח ההומניטריות המועלות באופן עקבי מול בעלי תפקידים ישראלים שונים, כלומר אלו הנוגעות לגישה למים, למחסה ולחינוך. היא כוללת מיזמים שמטרתם להבטיח ליישובים פגיעים וחלשים גישה לכמות מינימלית של מים, לספק לילדים גישה בטוחה לחינוך יסודי, ולאפשר איטום של מחסה בסיסי, לכל הפחות, מפני פגעי מזג האוויר. כן קוראת התוכנית להקפאת כל ההריסות בשטח C. העיקרון שמאחורי התוכנית הינו "הצו ההומניטרי", המכיר בכך ש"הזכות לקבל סיוע הומניטרי ולהגישו הינה עיקרון יסודי הומניטרי שממנו זכאים ליהנות כל אזרחי כל המדינות".⁴²

אף שבמרבית המקרים לא סייעו הרשויות הישראליות לאפשר את המיזמים הכלולים בתכנית,⁴³ השותפים ההומניטריים ממשיכים לבצע עבודות ביישובים שנבחרו לטיפול, ואף סיפקו מענה לכמה מהצרכים שזוהו בבקשה המקורית. בה-בעת, בתקופה שמאז הגשת התוכנית, מבנים שנבנו במימון הקהילה הבינלאומית נהרסו או קיבלו צווי הריסה. נכון לעכשיו נמשכים המגעים עם בני שיח ישראלים שונים.

מתן תגובה על עקירה בכפייה

הקהילה ההומניטרית בשפי"כ קוראת בעקביות לרשויות הישראליות לעצור את העקירה בכפייה של משפחות וקהילות פלסטיניות. ברם, תקריות ממין זה נמשכות. ב-2010 יזמה קבוצת העבודה לענייני עקירה בכפייה בשפי"כ - הגוף המתאם הראשי, בראשות המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, המאגד יחד סוכנויות או"ם וגופים לא ממשלתיים בינלאומיים ומקומיים הפועלים בנושא העקירה בכפייה - מנגנון תגובת חירום מתואמת. מנגנון זה מפעיל ארגונים שותפים הפועלים במסגרת מספר כוחות משימה/מגזרים, ביניהם הגנה, מחיה, מים/תברואה, חינוך ובריאות. התגובה מתבצעת במספר שלבים, כשהראשון מביניהם מתרחש תוך 24 שעות מהעקירה בכפייה. בנוסף על כך, כוח המשימה המשפטי של קבוצת העבודה לענייני עקירה בכפייה פועל להבטיח שהמשפחות המצויות בסכנת עקירה בכפייה יקבלו גישה לסעד משפטי, בעוד שכוח המשימה לענייני תכנון של הקבוצה מתאם ומשפר מאמצי תכנון בעיר ובכפר, בכדי לסייע למנוע עקירה בכפייה ולהגיב עליה.

"על כל הרשויות והגורמים הבינלאומיים לכבד את מחויבויותיהם מתוקף המשפט הבינלאומי ולהבטיח שיכובדו, לרבות זכויות אדם והחוק ההומניטרי, בכל הנסיבות, כדי למנוע ולהימנע מתנאים שעלולים להביא לעקירתם בכפייה של בני אדם."

העקרונות המנחים של האו"ם בדבר עקירה פנימית, עיקרון 5

נהנות מיחס של העדפה, במיוחד בכל האמור בשימוש באדמות ובמים של הגדה המערבית, וכן משורה של תמריצים ממשלתיים. כתוצאה מכך, למתנחלים יש ככלל גישה טובה יותר למשאבים והם נהנים מתשתית שירותים טובה בהרבה משל היישובים הפלסטיניים הסמוכים. יחדיו, הקלו הגורמים הללו את הצמיחה המשמעותית של אוכלוסיית המתנחלים. צמיחה זו, בצד דפוסי עקירה בכפייה המתרחשים בשטח C, מעוררים חששות שהמדיניות הישראלית בשטח C תביא למעטקים דמוגרפיים ולשינויים בהרכב האתני של הגדה המערבית.

ככוח הכובש, ישראל אחראית, מתוקף החוק ההומניטרי הבינלאומי, לנהל את הכיבוש שלה באופן שייטיב עם האוכלוסייה הפלסטינית המקומית. החוק ההומניטרי הבינלאומי אוסר במפורש על כל הצדדים בסכסוך להורות על עקירתם בכפייה של אזרחים ולהפקיע או להשמיד רכוש אזרחי, אלא אם מעורב בכך ביטחונם של אזרחים או שהדבר נדרש לצרכים צבאיים מוחלטים. כן דורש החוק להרשות לעקורים לחזור מרצונם בבטחה, ברגע שהסיבות שלעיל חדלות מלהתקיים. כמו כן נאסר על ישראל להעביר את אוכלוסייתה היא לשטח הכבוש. בדומה לכך, חוק זכויות האדם הבינלאומי מחייב את ישראל לוודא שבני האדם שתחת שיפוטתה ייהנו ממימוש זכויות האדם שלהם, לרבות הזכות לחופש מאפליה, לתקנה יעילה בבתי דין, כמו גם לרמת חיים נאותה, דיור, בריאות, חינוך ומים. בהתייחסות מיוחדת לקהילות בדואיות, החוק הבינלאומי ערב לכך שיש לכבד ולהגן על אורח חייהן הייחודי של תושביהן, כאוכלוסייה ילידית.

על חלוקת הגדה המערבית לשטחי A, B ו-C הוסכם כאמצעי זמני, עד להסכם מעמד הקבע שהיה אמור להיות מושג תוך חמש שנים. מאז ספטמבר 2000 לא חלו כל שינויים משמעותיים שהם בהסכמי הביניים, ולפיכך נמשך יישומה של המדיניות הישראלית באזור, שנודעות לה השלכות הומניטריות שליליות על היישובים הפלסטיניים ברחבי הגדה המערבית.

כפי שמדגישים הביקורים שקיים לא מכבר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים ב-13 יישובים בשטח C, תושביהם הפלסטיניים של היישובים הללו מתמודדים עם קשיים מרובים. משטר התכנון המגביל והמפלה מאוד שמיישמות הרשויות הישראליות מדייר אותם לחלוטין מהשתתפות בתכנון, ותורם לתנאי חיים ירודים, להריסת מבני מגורים ומבנים המשמשים למחיה, לפגיעה בגישה לשירותים, למחסור במים ולמתקני שירותים ירודים. הרחבת התנחלויות הביאה לצמצום כמות האדמות הזמינות לשימוש פלסטיני, ולמעשה אף לנטישת אדמות בשטחים מסוימים הצמודים להתנחלויות. כן הביא משטר תכנון זה להטלתן של שורה של הגבלות על תנועה וגישה של פלסטינים, בצד חשיפה קבועה לאלימות מתנחלים, המערערת את הביטחון הפיסי, התנועה החופשית, הגישה והמחיה של פלסטינים. מתקפות מתנחלים פטרות כמעט לחלוטין מענישה, הואיל והרשויות ישראליות כמעט שאינן מביאות את מבצעי המתקפות לדין.

מדיניות ונהלים אלה יוצרים ביישובי שטח C שבהם ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים דפוסים ברורים של עקירה בכפייה, ומציבים אלפי פלסטינים בסכנת עקירה עתידית. לאור מימדיהם הקטנים של היישובים שנבדקו, קיימים חששות כי אם יימשכו דפוסי העקירה בכפייה הללו, רבים מהיישובים האלה עלולים להתפורר ולהיעלם לגמרי עם הזמן. אף שמספר היישובים שבהם נערכו ביקורים הינו קטן, הקשיים שהם חווים עולים בקנה אחד עם הקשיים שעליהם דיווחו יישובים אחרים, שהמשרד לתיאום עניינים הומניטריים והסוכנויות השותפות לו עובדים עימם על בסיס קבוע.

מצבם של יישובים פלסטיניים בשטח C עומד בניגוד חריף למצבן של התנחלויות ישראליות, שנבנו תוך הפרה של המשפט הבינלאומי. ההתנחלויות הללו

- שורה של אמצעים עשויים להיטיב עם האוכלוסייה הפלסטינית ולהקל על ישראל להתקדם לקראת עמידה במחויבויותיה מתוקף המשפט הבינלאומי, ביניהם:
 - שימת קץ לעקירה בכפייה ולנישול של פלסטינים בשפ"כ, לרבות הפסקה מיידית של הריסות מבנים בבעלות פלסטינית, כגון מבנים לדיוור, בתי ספר, מבנים המשמשים למחיה ובורות לאיסוף מי גשמים, עד שלפלסטינים תהיה גישה למשטר תכנון ואיזור הוגן ולא מפלה, לרבות שיתוף של הקהילה בכל רמת התהליך;
 - יש להרשות למשפחות שנעקרו בכפייה לשוב לבתיהן בביטחון ובכבוד, ולתת להן גישה לתקנה יעילה בגין כל נזק שסבלו, לרבות הרס אדמותיהן, בתיהן ורכושן;
 - יש לחדול מהקלת העברתה של האוכלוסייה האזרחית של ישראל אל השפ"כ, לרבות באמצעות הקפאת כל פעילות ההתנחלות, בהתאם למפת הדרכים;
 - יש לחקור ולהעמיד לדין באופן בלתי תלוי, חסר פניות, יעיל, יסודי ומהיר כל צורות שהן של אלימות והפחדה מצד מתנחלים;
 - יש לשפר את הגישה והתנועה של פלסטינים בגדה המערבית, במיוחד לאדמות ולמשאבים בבקעת הירדן, לשטחים שבין הגדר לקו הירוק, לאדמות בקרבת התנחלויות ולאדמות שהוכרזו סגורות לצורכי אימונים צבאיים או כשמורות טבע;
- בהחלטות בכל האמור בשימוש ב"אדמות מדינה" ובמשאבי מים, יש לתת קדימות ליישובים הפלסטיניים הפגיעים והחלשים ביותר בשטח C; אין להקצות "אדמות מדינה" לשימושן של התנחלויות;
- יש ליישם אמצעים שיסייעו לקהילות בדואיות לשמר את אורח החיים המסורתי שלהן. החלטות בנוגע לקהילות אלו צריכות להתקבל רק תוך התייעצות, שיתוף וקבלת הסכמתם של חברי הקהילה עצמם;
- יש לעצור כל בנייה של הגדר, לפרק את המקטעים הבנויים או להעתיק את התוואי שלהם לקו הירוק, ולבטל את משטר השערים וההיתרים, כנדרש בחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק משנת 2004; וכן
- יש לאפשר לקהילה ההומניטרית לתת מענה לצרכים הומניטריים בסיסיים בשטח C (כמו הקמת אוהל, שיקום באר וכיו) כמתבקש מתוקף הציווי ההומניטרי, בלי חשש מרדיפה או מהטחת האשמות אחרת מצד הרשויות הישראליות כנגד הסוכנויות או המוטבים.
- כן יש לעודד את הרשות הפלסטינית, בסיוע קהילתי התורמים, לנקוט אמצעים נוספים בכדי להגדיל את התמיכה ביישובי שטח C, ובמיוחד בקהילות בדואים ורועים, הנאבקות לשמר הן את מחייתן והן את נוכחותן על האדמה בתנאים הקשים שהותוו בדוח זה.

1. חלוקתה של הגדה המערבית לשטחי A, B ו-C לא תאמה את שטחם הבנוי של יישובים פלסטיניים. יש יותר מ-520 כפרים פלסטיניים שחלק כלשהו של שטחם הבנוי נמצא בשטח C; מבין אלה, יותר מ-230 ממוקמים בשלמותם בשטח C.
2. לצרכי דוח זה נעשית הבחנה בין "כפרי קבע" לבין "קהילות בדואים/רועים", שעל פיה הראשונים כוללים בעיקר מבני אבן או בטון, ואילו אחרונים כוללים בעיקר מבנים בסיסיים יותר (כמו אוהלים או פחונים). תושבי היישובים מהקטגוריה הראשונה עשויים גם הם להחזיק בבעלי חים ולעסוק בפעילות מרעה כלשהי. לכמה מהיישובים בקטגוריה השנייה יכולים להיות אתרי קיץ/חורף נפרדים, או שהם עשויים לנדוד במהלך השנה באותו אזור כללי, על מנת לתת מענה לצורכי המרעה, המים והאקלים של עדריהם; אחרים עשויים להישאר באותו מיקום כל השנה.
3. באמצעות חלוקת מזון בקהילות בדואים ורועים אחרים בשטח C בשנת 2010-2009, הצליחו סוכנות הסעד והתעסוקה של האו"ם ותוכנית המזון העולמית להפחית את רמות אי-הביטחון התזונתי מ-79 ל-55 אחוזים.
4. מבין 13 היישובים בהם נערכו ביקורים, שלושה ממוקמים בצפון הגדה המערבית (נפות ג'נין, שכם וטולכרם), שלושה במרכז הגדה המערבית (נפות רמאללה וירושלים), שניים בצפון בקעת הירדן (שניהם בנפת טובס) וחמישה בדרום הגדה המערבית (נפות בית לחם וחברון). אוכלוסייתם של שבעה מביניהם מורכבת בחלקה או בשלמותה מפליטים שנעקרו בכפייה בשנת 1948.
5. בגדה המערבית קיימים יותר מ-500 מכשולים בפני תנועה פלסטינית בגדה המערבית, לרבות יותר מ-60 מחסומים מאוישים. עם תחילת האינתיפאדה השנייה, בספטמבר 2000, הגדיל הצבא הישראלי משמעותית את מספר המכשולים הפנימיים המונעים תנועת פלסטינים, ונימק זאת בצרכיהם הביטחוניים של ישראלים - כולל מתנחלים - בגדה המערבית. למכשולים אלה נודעת שורה של השפעות הומניטריות שליליות על האוכלוסייה הפלסטינית. למידע נוסף ראו דוחות התנועה והגישה השנתיים של המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, שאותם ניתן לקרוא ב: <http://www.ochaopt.org>.
6. התנחלויות ישראליות שהוקמו בגדה המערבית הן בלתי חוקיות מתוקף החוק ההומניטרי הבינלאומי, האוסר על העברת אזרחים משטחו של הכוח הכובש לשטח הכבוש. ראו סעיף 49, פסקה 6, של אמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה.
7. תופעה זו אינה ייחודית לשטח C. על פי הדיווחים, גם פלסטינים בחלקים מסוימים של ירושלים המזרחית מביאים בחשבון את מצב התושבות כשהם שוקלים הצעות נישואין. דבר זה נכון במיוחד ביישובים הממוקמים בשטחים הסמוכים לגדר.
8. הסכם הביניים, סעיף 27.2, התייחס לתכנון ולאיזור: "בשטח C, הסמכויות והאחריות הנוגעות לתחום התכנון והבנייה יועברו בהדרגה לשיפוט פלסטיני שיכסה את
9. "העקרונות המנחים בדבר עקירה פנימית" מבוססים על אמות מידה קיימות של המשפט הבינלאומי ומשקפים אותן. העקרונות מוכרים כעת על ידי מדינות ברחבי העולם והתקבלו על ידי רבות מהן. ראו למשל החלטת העצרת הכללית A/RES/60/1 ו-A/RES/58/177 וכן החלטה 2003/1 של נציבות האו"ם לזכויות אדם.
10. כך למשל, שיעורי האבטלה בקרב פליטים בגדה המערבית גבוהים באופן עקבי משיעורי האבטלה בקרב האוכלוסייה שאינה אוכלוסיית פליטים.
11. עובדים סוציאליים של סוכנת הסעד והתעסוקה של האו"ם, העובדים עם תושבי אום אל חייר, הבחינו אצל ילדים, בין יתר התסמינים, בשיבושים בדפוסי שינה ואף בליקויי דיבור שנגרמו כתוצאה מדחק.
12. כיום תלויים ועומדים נגד מבנים בשטח C יותר מ-3,000 צווי הריסה.
13. לדברי המרכז הבינלאומי לשלום ולשיתוף פעולה, בשנת 1995 הכריזו ממשלת ישראל והקן הקיימת לישראל על א-נכי סמואיל כשטח ארכיאולוגי ושטח נטיעות. המרכז הבינלאומי לשלום ולשיתוף פעולה מדווח כי הכרזה זו לא לוותה בייעוד רשמי ובגבולות ברורים, במיוחד מאחר שהכפר ממוקם מחוץ לשטחה המוניציפלי של ירושלים כמות שהוגדר על ידי ישראל. כך, תוכנית-האב הישימה לאזור הינה התוכנית המנדטורית "RJ5" משנות הארבעים של המאה העשרים. המרכז הבינלאומי לשלום ולשיתוף פעולה השלים לאחרונה, תוך התייעצות עם התושבים, תוכנית מתאר עבור הכפר, וזו תוגש למנהל האזרחי הישראלי. אם תאושר, יהיה לתושבים סיכוי רב יותר להשיג היתר בנייה.
14. לדברי המרכז הבינלאומי לשלום ולשיתוף פעולה, גודל האוכלוסייה הממוצע ליחידה הינו 8.1, גבוה בהרבה מהממוצע לגדה המערבית, שהינו 5.5.
15. מאז 1967 הכריזו הרשויות הישראליות על כ-18 אחוזים משטח הגדה המערבית כ"סגור" לצורכי אימונים צבאיים, או "שטחי אש". אף שרשמית, גישה של פלסטינים - כמו גם בנייה פלסטינית - בשטחים הללו אסורה, מידת האכיפה של האיסור משתנה. כמו כן, הגבולות המדויקים אינם מסומנים באופן ברור בשטח. רבות מהקהילות הנמצאות ב"שטחי האש" התגוררו בהם עוד קודם להכרזתם כשטחים סגורים.
16. בתקופה מאז ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים בחירכת ג'בארה, החלו הרשויות הישראליות להעתיק את התוואי של מקטע של הגדר ליד הכפר, בעקבות החלטת בית משפט ישראלי שניתנה ב-2007. מרגע שהמקטע הישן יפורק, "ישוחררו" תושבי הכפר - יותר מ-300 נפש

- מ"אזור התפרי", השטח הסגור שבין הגדר לקו הירוק, ויחברו מחדש ליתר הגדה המערבית. אבל לדברי מועצת הכפר, התוואי החדש יבדד מאחורי הגדר כ-600 דונמים מהאדמות החקלאיות של הכפר, ועליהם מטעי זיתים.

17. למידע נוסף על תכנון ואיזור בשטח C, ראו המשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "הגבלת המרחב: משטר התכנון והבנייה שישראל מיישמת בשטח C של הגדה המערבית", דצמבר 2009, http://www.ochaopt.org/documents/specialfocusdecember_21_12_2009_hebrew.pdf

18. בששת החודשים הראשונים של 2010 הרסו הרשויות הישראליות 72 מבנים, 27 מהם מבני מגורים, והביאו לעקירתם בכפייה של 135 פלסטינים, 56 מהם ילדים.

19. את התכנון והבנייה בשטח C מכתוב חוק התכנון הירדני משנת 1966, בתוספת שינויים בצו צבאי ישראלי שנחתם ב-1971 - צו בדבר חוק תכנון ערים, כפרים ובנינים (יהודה והשומרון) (מס' 418). הצו הצבאי ביטל כמה מהתקנות שהתירו את השתתפות הקהילה בתהליך התכנון והאיזור. כך למשל, החוק הירדני משנת 1966 העניק לוועדות התכנון המקומיות סמכות לתכנון בשטחים ספציפיים, הכין תוכניות מתאר ותוכניות מפורטות והוציא היתרי בנייה על פי תוכניות מאושרות. הצווים הצבאיים הישראליים, לעומתם, ביטלו את הוועדות הללו עבור כפרים פלסטיניים. את התפקידים הללו מבצעת כעת ועדת משנה מקומית לתכנון ורישוי של המנהל האזרחי הישראלי, שבה אין לפלסטינים כל ייצוג.

20. הסכם הביניים הגדיר את שטח C כ: "שטחי הגדה המערבית שמחוץ לשטחי A ו-B אשר, למעט סוגיות שיידונו במשא ומתן למעמד הקבע, יועברו בהדרגה לשיפוט פלסטיני בהתאם להסכם זה." (פרק 2, סעיף IX, 3c). בהדרתן של "סוגיות אשר יידונו במשא ומתן למעמד הקבע" מכלל שטח C, סיכלו ההסכמים כל אפשרות לקבוע כמה שטח בדיוק כולל בשטח C. כך למשל, במקרה של התנחלויות, שהן סוגיה במסגרת מעמד הקבע, האם הקרקע שהוצאה מכלל שטח C תהיה השטח הבנוי, השטח המוניציפלי או תחום השיפוט של ההתנחלויות? כתוצאה מערכול זה הוגדר בסופו של דבר שטח C על ידי מרבית המשקיפים כאותו שטח של הגדה המערבית, להוציא ירושלים המזרחית, שלא הוגדר כשטח A או B, או שלא היה חלק משמורת טבע שתועבר במסגרת הסכם נהר ואי. זו הגישה שאומצה בדוח זה. מספר ההתנחלויות מבוסס על מסד הנתונים של "שלום עכשיו" לגבי התנחלויות, שאותו ניתן לקרוא ב: <http://www.peacenow.org.il/eng/content/settlements-and-outposts>. מקורות מסוימים מצטטים מספר נמוך יותר, 125 התנחלויות בקירוב, להוציא ירושלים המזרחית; שוני זה נובע בעיקר מהבדלים בהגדרות.

21. מסד הנתונים של "שלום עכשיו" כולל מידע מפורט על כמות האדמה הפלסטינית הפרטית שעליה נבנו התנחלויות ספציפיות. את מסד הנתונים ניתן להוריד ב: <http://www.peacenow.org.il/eng/content/settlements-and-outposts>

22. בדצמבר 2010 פרסם ארגון "משמר זכויות האדם" דוח

שתיעד אפליה משמעותית בין המדיניות המיושמת לגבי יישובים פלסטיניים לזו המיושמת לגבי ההתנחלויות הישראליות הסמוכות, בתחומי התכנון והאיזור, חופש התנועה, הגישה למים והחרמת אדמות במיוחד. לפחות שלושה מהיישובים שנכללו בדוח זה - אל חדידיה, גיזבת א-דייב ויאנון - הופיעו גם בדוח של משמר זכויות האדם. ראו "נפרדים ולא שווים: אפלייתם לרעה של פלשתינאים בידי ישראל בשטחים הפלשתינים הכבושים", דצמבר 2010, <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/iopt1210hewebwcover.pdf>

23. לדברי "במקום", ישראל רואה בכמעט 30 אחוזים מהגדה המערבית "אדמות מדינה". זאת להוציא כ-13 אחוזים מהאדמות שנרשמו כאדמות "ממשלה" עם תחילת הכיבוש, ב-1967. ראו "במקום", "התחום האסור: מדיניות התכנון הישראלית בכפרים הפלסטיניים בשטח C", יוני 2008, עמ' 29, <http://www.bimkom.org/dynContent/articles/ProhibitedZone1.pdf>

24. יוצא מן הכלל בולט אחד הינו העברתם של הבדואים משבט הגיהאלין לאדמות מדינה בנפת ירושלים, ליד המזבלה העירונית. במקרה זה החליטו הרשויות הישראליות להקצות לפלסטינים אדמות מדינה מפני שרצו לפנות את בני הגיהאלין מאדמה שיועדה להרחבת ההתנחלות הסמוכה, מעלה אדומים. ראו "במקום", "התחום האסור", עמ' 33.

25. ביוני 2011 דיווחו אמצעי התקשורת הישראליים כי כ-54,000 דונמים של אדמות שהוכרו בעבר כ"אדמות מדינה" הוקצו מחדש להתנחלויות בבקעת הירדן, מהלך שכמעט הכפיל את כמות האדמות העומדת לרשות ההתנחלויות הללו לצורכי עיבוד חקלאי. טובה לזרוף, "המדינה נותנת עוד אדמות לחוות מתנחלים בבקעת הירדן", *The Jerusalem Post*, ה-29 ביוני 2011.

26. "במקום", "התחום האסור", עמ' 17, וכן "בצלם", "גזל הקרקעות: מדיניות ההתנחלות בגדה המערבית", עמ' 70.

27. סעיף 40 של הסכם הביניים הכיל מספר תנאים ביחס לסוגיות מים ושכנים בגדה המערבית. במיוחד יצר ההסכם "ועדת מים משותפת", שנועדה לפקח על הניהול המשותף של משאבי מים. על פי אומדן של הבנק העולמי, "ועדת המים המשותפת אינה מתפקדת כמוסד 'משותף' לניהול משאבי מים, בשל א-סימטריה מהותית - בכוח, בהיקף, במידע ובאינטרסים- המונעת את פיתוחה של גישה קונצמזאלית ליישוב סכסוכים סביב ניהול מים.... נהגים לא רשמיים של קבלת החלטות ואכיפה מחבלים בכללים הרשמיים הקונצמזאליים, שנקבעו בסעיף 40". ככל האמור בשטח C, מיזמי מים מצריכים גם את אישור המנהל האזרחי הישראלי. ראו הבנק העולמי, "אומדן של ההגבלות על התפתחות מגזר המים הפלסטיני", אפריל 2009, עמ' iv-ix.

28. "בצלם", "נישול וניצול: מדיניות ישראל בבקעת הירדן ובצפון ים המלח", מאי 2011, עמ' 39, http://www.btselem.org/sites/default/files/201105_dispossession_and_exploitation_heb.pdf

29. שם, עמי 37.
30. למידע נוסף ראו "בצלם", "גזל הקרקעות: מדיניות ההתנחלות בגדה המערבית", עמי 73-84.
31. לדברי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל, האוכלוסייה בישראל גדלה מ-6,369,300 בשנת 2000 ל-7,552,000 בשנת 2009; נתונים אלה כוללים את אוכלוסיית המתנחלים.
32. קהילה זו היא אחת ממספר קהילות של חמולת כעבנה הבדואית, המתכנסות בחודשי החורף במקום אחד בנפת יריחו, אבל מתפזרות למספר מקומות הנפרדים בחדשי הקיץ.
33. שלושה מהיישובים שבהם ביקר המשרד לתיאום עניינים הומניטריים נמנים עם אלה שזוהו ככגיעים במידה רבה לאלמות מתנחלים, ועוד ארבעה מבין היישובים שבהם נערכו ביקורים נמנו עם אלה שזוהו ככגיעים במידה בינונית.
34. למעקב שוטף אחר אי-האכיפה, ראו אתר "יש דין": <http://www.yesh-din.org>. לרקע, ראו "יש דין", "מראית חוק: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית", 2006, והמשרד לתיאום עניינים הומניטריים, "חסרי מגן: אלימות מתנחלים נגד אזרחים פלסטינים ורכושם", דצמבר 2008.
35. נוכחות הגנתית זו נמשכת הודות לעבודתה של תוכנית הליווי האקומנית בפלסטין ובישראל. דיווחים של חברי התוכנית על נוכחות תוכנית הליווי האקומנית בכפר יאנון ניתן לקרוא ב: <http://www.eappi.org>.
36. ארגוני זכויות אדם ישראלים, פלסטיניים ובינלאומיים הביעו את חששותיהם שהרשויות הישראליות נמנעות מלהתערב ולמנוע מתקפות של מתנחלים מאזור יאנון על פלסטינים או על רכושם, או שאינן מטפלות כיאות בתלונות של פלסטינים נגד מתנחלים. ראו למשל "משמר זכויות האדם", "יינפרדים ולא שווים: אפלייתם לרעה של פלשתינאים בידי ישראל בשטחים הפלשתינים הכבושים", 2010, עמי 102-105. ראו גם "יש דין", "מראית חוק: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית", 2006, עמי 98.
37. מחשש מפני מתקפות מתנחלים, התושבים כבר אינם משתמשים בכניסה הראשית לכפר, שאפשרה להם להגיע
- לשכם תוך 20-25 דקות. במקומה הם נוסעים בדרך עוקפת ארוכה יותר, שבה הנסיעה לשכם נמשכת שעה.
38. תקריות אלה התרחשו בכל רחבי השפ"כ ונרשמו על ידי קבוצת העבודה לענייני הפרות חמורות נגד ילדים בישראל ובשפ"כ, בהנהגת קרן החירום של האו"ם למען ילדים (UNICEF), העוקבת אחר סוגיות של הגנה על ילדים בהקשר של החלטה 1612 של מועצת הביטחון של האו"ם.
39. עוד 250 בני אדם נוספים מחזיקים בבעלות על אדמות בחירבת סכאריא, ורבים מהם שוהים על אדמתם בעונות הזריעה והקציר.
40. תושבים דיווחו לאנשי צוות השטח של המשרד לתיאום עניינים הומניטריים על מקרים של אלימות מתנחלים הקורים באופן קבוע, לרבות נזק לרכוש ולאדמה חקלאית, ואשר אינם זוכים כמעט, או בכלל, להגנה או לטיפול מן הרשויות הישראליות. כך למשל, דווח כי אחיד התושבים הגיש בחמש השנים האחרונות יותר מ-25 תלונות, אשר ככל הידוע הן משטרת ישראל והן הצבא הישראלי לא עשו דבר בקשר אליהן.
41. ראו "תוכנית התגובה ההומניטרית לשטח C-ד נתונים", ב: http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_area_c_humanitarian_response_plan_fact_sheet_2010_09_03_hebrew.pdf
42. ראו הפדרציה הבינלאומית של אגודות הצלב האדום והסדר האדום והוועד הבינלאומי של הצלב האדום, "קוד התנהגות של הצלב האדום ותנועת הסדר האדום וארגונים לא ממשלתיים בסיוע בעת אסון", *International Review of the Red Cross*, מס. 310, 1996.
43. מספר יסודות הכלולים ברכיב המים-תברואה של התוכנית קיבלו אישור בכתב מהמנהל האזרחי הישראלי (מנהא"ז), אבל שורה של מכשולים אחרים גרמו לכך שרק מעטים מהצרכים שזוהו אכן קיבלו מענה. אף שהאו"ם קיבל מהמנהא"ז תגובה נפרדת בכתב בנוגע לרכיב החינוך של התוכנית, היתה זו פשוט בקשה שהאו"ם יספק פרטים על המיזמים לבקשות להיתרי בנייה, ולא הסכמה לקהה את יישום המיזמים שיתנו מענה לצרכים ההומניטריים המזוהים. כמונחים של מחסה לא היתה הקפאה של ההיסות, אלא להפך, עלייה משמעותית.

הנוסח המחייב הוא המקור בשפה האנגלית, לקריאתו פנו לאתר OCHA:

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_area_c_report_august_2011_english.pdf

היעשוב הפדאז אום אל חייר (נפת הברוק), העיק אל ההחנות הטפות, פרמל

האומות המאוחדות
המשרד לתאום עניינים הומניטריים - OCHA
השטח הפלסטיני הכבוש

טל': +972 (0)2 582 9962
פקס: +972 (0)2 582 5841
ochaopt@un.org

ת.ד. 38712
מזרח ירושלים 91386
www.ochaopt.org